తెరవని తలుపులు

సోమేశ్వరరావు అప్పుడే వీధిలోనుండి వస్తూ సగం కాల్చిన సిగరెట్టును పారేసి వరండాలో కుర్చీలో కూర్చున్నాడు వుస్సురనుకుంటూ. భర్తరావటం చూసిన సరళ కాఫీ పట్టుకొచ్చింది. "మీ తమ్ముడేడీ...?" అన్నాడు సోమేశ్వరావు కాఫీ అందుకుంటూ.

"అలా తిరిగి వస్తానన్నాడండీ, వాడికి యింట్లో వూరకనేకూర్చోవటం విసుగ్గానేవుంది" అంది సరళ యెదుటకుర్చీలో కూలబడుతూ "సినిమాకి వెళ్ళివుంటాడు గామోసు... వూరకనే కూర్చున్నవాళ్ళకిదో గొప్ప దురలవాటు."

"లేదండీ...యిప్పుడే వచ్చేస్తానని చెప్పాడుకూడా."

"ఆ! కృష్ణాటాకీస్ యజమానితో మాట్లాడాను. మా నాన్నగారికి మంచి స్నేహితు డతను...ఏదేనా వుద్యోగం చూడమన్నాను. వాళ్ళ టాకీసులో మేనేజరు అవసరముందట. కావాలంటే మనవాడికా ఛాన్సు యిస్తానన్నాడు."

"చచ్చాం...వాడి కిల్లాంటి వుద్యోగాలంటేనే రోతని తెలిసీ యెలా యీ ప్రయత్నం చేశారండీ!"

తెలుసు.నిజమే! అవుతే యెన్నాళ్ళు యిలా నిరుద్యోగిగా కూర్చుంటాడు! ప్రస్తుతం అదైనా లభిస్తుందని సంతోషిస్తే బావుంటుంది" అన్నాడు సోమేశ్వరావు, కాఫీకప్పును ఖాళీచేసి క్రింద వుంచేస్తూ.

"నాకేం తెలీదు బాబూ! వాడినే అడగండి. అదిగో_ వాడూ తిరిగివచ్చేస్తున్నట్లున్నాడు" అంది సరళ.

వెంకటేశం వస్తూ ఓనిట్టూర్పువిడిచి దూరంగా వున్న కుర్చీని దగ్గరగా లాక్కొని కూర్చున్నాడు.

"ఏమోయ్, అలా తిరిగి వస్తానని చెప్పి పోయావటగా ...అప్పుడే వచ్చేశావేం?" అన్నాడు సోమేశ్వరరావు.

ఎక్కడికిపోయినా ఒకలాగేవుంది బావా! అసలు యీ వూళ్ళోవున్న ప్రజలు యెలా కాలం గడుపుతున్నారో అర్థం కాకుండా వుంది... ఓ పార్కంటేలేదు...యిక రీడింగ్ రూం వున్నా, లేనట్టే జను...యింతవూరుంది, ఓ పార్కు మంచిది యేర్పాటు చేయలేకపోయారు" అన్నాడు వెంకటేశం నవ్వుతూ.

"మరి యిన్నాళ్ళూ నువ్వెలా కాలం గడుపుతున్నావ్" అన్నాడు సోమేశ్వర్రావు నవ్వుతూ.

"అదీ నా కర్థం కాలేదుటే" అన్నాడు వెంకటేశం చిలిపిగా నవ్వి.

"పోనీగాని, యెన్నాళ్ళని యిలా ఉద్యోగంలేకుండా వుంటావ్? వూరకనే కూర్చుంటే సోమరితనం మరీ హెచ్చయి పోతుంది."

"ఔను బావా, నిజమే! కాని వూరకే కూర్చోక యేం చేయను? ఉద్యోగం దొరకాలా?"

"కృష్ణాటాకీస్‌లో 'మేనేజరు అవసరం వుందట..." అని యింకా సోమేశ్వర్రావు ఏదో చెప్పబోతూవుంటే వెంకటేశం చప్పున అందుకొని.

"అల్లాంటి ఉద్యోగం చేస్తాం బావా! తెలీనట్టు నువ్వూ చెప్తావేం? బి. ఏ. చదువుకున్నది యీ వుద్యోగం వెలగబెట్ట

డాసకేనా? అన్నాడు సోమేశ్వరరావు ఆలోచనలోపడ్డాడు. నిజమే! బి. ఏ. చదువుకున్న దిందుకా అని తనలోతాను ప్రశ్న వేసుకున్నాడు.

"మరేంచేస్తాం... ఏం తోచకండా వుందోయ్... భగీరథప్రయత్నాలుచేసినా వుద్యోగాలు కలలోమాటయి పోయాయ్...నాపరిస్థితి యిలాగే వుండేదిలే—ఓ సంవత్సరం పూర్తిగా కాలాన్ని వ్యర్థంచేశాక యీ గుమాస్తాగిరి దొరికింది. ఆ! అన్నట్టు మొన్నను యింటర్వ్యూకి వెళ్ళావుకదూ! ఏమయింది?"

"యింకేంచిప్పటాన తెలీదు బావా! రెండుమూడుదినాల్లో తెలియాలి. నాకు నమ్మకముంది తప్పక ఛాన్సు దొరుకుతుందని."

"ఇంతాచూస్తే బ్యాంకులోగుమాస్తాగిరేగా."

"ఏదోఒకటి బావా...ఏంచేస్తాం? యీరోజుల్లో చదువుకి విలువ లేకపోతోంది" అన్నాడు వెంకటేశం.

"నేను చెప్పానుగదండీ, వాడి కిష్టముండదని" అంది సరళ

"సరేలే... ఆఁ, యెవరా వస్తోంది?"అంటూ ద్వారం వేపు చూశాడు సోమేశ్వరరావు.

"కమల్లెండి...రావే కమలా" అంటూ ఆహ్వానించింది సరళ.

"యేం చెల్లీ! యివ్వాళంతా అగుపించనేలేదు...?" అన్నాడు సోమేశ్వరరావు

"తీరిక లేదన్నయ్యా!" అంది కమల.

"లేదు...నువ్వుచేసేపనులే అన్నీను, అందుకే తీరిక

లేదు" అన్నాడు వెంకటేశం చిలిపిగా కమలవేపు చూస్తూ.

"చూడన్నయ్యా! యెప్పుడూ ఇంతే బావ" అంది కమల బుంగమూతి పెడుతూ.

"లేదులేవే...బావవుతాడు కదూ, అందుకే పరిహాసం" అన్నాడు నవ్వుతూ సోమేశ్వర్రావు.

"అమ్మేంచేస్తూందే...?" అన్నాడు సోమేశ్వర్రావు.

"ఏం లేదన్నయ్యా, వంటయిపోయింది... యింట్లో మరేం పనిలేదు. యిలా వచ్చేశాను" అంది కమల.

"కూర్చోవే కమలా- నిల్చుండిపోయావేం!" అంది సరళ.

"మరి కూర్చోను ఒదినా! చీకటిపడిపోతుంది. పోవాలి. అమ్మ కోప్పడుతుంది" అంది కమల.

"అవుతే నిల్చుని వెళ్ళిపోవటానికేనా వచ్చావ్?" అన్నాడు వెంకటేశం నవ్వుతూ.

"చాల్లే! నువ్వూరుకుందూ!" అంది వెక్కిరిస్తున్నట్టు కమల.

"ఔను చెల్లీ! బావ అన్నట్టు నిల్చునిపోవటానికే వచ్చావా?" అన్నాడు సోమేశ్వరరావు. వెంకటేశాన్ని అన్నయ్య సమర్థించినందుకు కమల చిన్నపోయింది.

"యీ రోజంతా రాలేదని వచ్చా నన్నయ్యా, వస్తాను మరి...వస్తా ఒదినా" అంటూ బయలుదేరింది కమల.

"నాకు చెప్పనవసరం లేదులే...నేనూ అలా వస్తాను పద" అంటూ కమల వెనువెనకనే బయలుదేరాడు వెంకటేశం. సోమేశ్వరరావు సంతృప్తిగా నవ్వుతూ.

"చూచావా సరళా! వాళ్ళిద్దరి అన్యోన్యం...మన పాత జ్ఞాపకాలు మెదులుతున్నయ్ కదూ!" అన్నాడు.

"చాల్లెండి వెర్రి...యిప్పటికి మాత్రం మానా రేమిటి? కొత్తస్మృతు లనుకోకూడదూ?" అంది సరళ.

"కమల నీలా మాంచి చురుకైన పిల్ల కదూ!"

"నామాటకేంగాని, కమలమాత్రం చురుకైనదే"

"కమలనుచూస్తే నాకు ముచ్చటేస్తుంది సరళా! నాకు అక్క చెల్లెళ్లు లేని లోటు తీరిపోతూంది....అదేమిటో రోజు కొకసారైనా దాన్ని చూస్తేనేగాని మనసొప్పదు"

"ఆ వాత్సల్యం అల్లాంటిది లెండి"

"మీ తమ్ముడికి పెళ్ళయ్యాక వాళ్ళిద్దర్నీ మనింట్లోనే వుంచేస్తాను."

"గాలిలో మేడను కట్టకండి-సాధారణంగా అవి కూలి పోతూవుంటయ్. ముందాలోచ నెందుకూ? మొదట వాళ్ళి ద్దరికి పెళ్ళి జరగనిద్దురూ. ఏమో...వీడికింకా వుద్యోగం లేదు" అంది సరళ.

"ఫర వాలేదులే...ఉద్యోగం యెల్లకాలందొరక్కుండా వుంటుందా? ఇంటర్వ్యూకి వెళ్ళనే వెళ్ళాడు...నాకేం భయం లేదు....గాలిమేడలు కూలిపోతాయన్న నిరాశా లేదు. మా పిన్నితో చెప్పి ఒప్పిస్తాను. నా ఆసరా చూచుకునైనా పిన్ని ధైర్యంగా ఒప్పుకుంటుంది."

"ఏమో! తరువాత అవన్నీ మాట్లాడుకోవచ్చు...లేచి బట్టలైనా మార్చండి భోంచేద్దురుగాని" అంటూ వెళ్ళిపోయింది సరళ లోపలికి. సోమేశ్వరరావు తన గదిలోకిపోయాడు.

సోమేశ్వర్రావు తలిదండ్రులికి ఒకే ఒక్క కొడుకు. అతని చిన్నతనంలోనే తండ్రి పోయాడు. మేనమామల దగ్గర పెరిగి వుద్యోగస్థుడైన మరుసటి సంవత్సరమే కొడుకు వివాహాం కళ్ళారాచూచి తల్లి మరణించింది. సరళకూడా దూరపుబంధువు కాదు. కాస్త సన్నిహితసంబంధం వుంది. సరళకికూడా తండ్రిలేదు. తల్లి, తమ్ముడు వున్నారు. తల్లి మాత్రం మేనమామ యింట్లోనే వుంటుం దెప్పుడూ. వెంకటేశం బి. ఏ. చదివి బావగారింట్లోనే వుంటున్నాడు ఉద్యోగంకోసం యెదురుచూస్తూ.

సోమేశ్వర్రావు పినతల్లి పద్మావతి. ఆమెకూతురే కమల. సోమేశ్వర్రావు యింటికి పదడుగుల దూరంలో వుంటుంది వాళ్ళిల్లు. కమలతండ్రి క్రిందటేడాదే పరలోకం చేరుకున్నాడు—కష్టార్జితంగా గడించిన ఆస్తి విడిచి. అందుకే కమల కేలోటుపాట్లు లేకుండా అతిగారాబంగా పెంచుతూంది పద్మావతి. కమల థర్డుఫారంవరకు చదివి యుక్తవయసు రాగానే చదువుకి స్వస్తిచెప్పింది.

పోతే యిందులో లేనివాళ్ళెవ్వరూకారు. సోమేశ్వర్రావుకి బాగా ఆస్తివుంది. వెంకటేశంకి కొద్దో గొప్పో స్థిరాస్తులున్నయ్. రెండు పెద్ద యిళ్లున్నయ్. సోమేశ్వర్రావుకి కమలంటే యెంతో అభిమానం, వాత్సల్యమూను; ఆమెను కళ్ళారాచూస్తూ, అతనికి చెల్లెళ్లులేనిలోటు తీర్చుకుంటున్నాడు. అతని ఆశయం కమల ఎప్పుడూ తనకళ్ళముందు మెలగుతూ వుండాలని. అందుకే వెంకటేశంకి కమలని ముడిపెడితే పరిస్థితులు సవ్యంగా, అనుకూలంగా వుంటాయనుకున్నాడు. ఆ

విషయాన్ని పద్మావతితో యింతకుముందు చెప్పాడుకూడా. పద్మావతి ఏమీ ఆటంకం చెప్పలేదు.

కమల కాస్త సన్నగా, పొడవుగా, బంగారపు ఛాయలో వుంటుంది. చూడడానికి అందంగా, ఆకర్షణీయంగా వుంటుంది...చదువంతగా లేకపోయినా సంస్కారం మాత్రం బాగా అలవడింది...వెంకటేశం అంటే ఆమెకి ప్రాణం. కాని ఆ అభిప్రాయం ఎవ్వరికీ తెలియనివ్వకుండా ప్రవర్తిస్తుంది.

వెంకటేశం అంత అందగాడు కాకపోయినా, కురూపి మాత్రం కాడు. చదువుకితగ్గ ఉత్సాహం ఉంది. ఎల్లప్పుడూ చిరునవ్వు అతని పెదాలపై తొణికిసలాడుతుంది. కమలకి హృదయాన్ని అర్పించాడు. ఎప్పటికైనా కమలనే వివాహం చేసుకోవాలని అతని ఆశయం...కాని వుద్యోగం లేకపోవడం అతని ఆరాటాన్ని హెచ్చించింది. చిన్నతనమనిపించింది కూడా. సినిమాహాల్లో వుద్యోగాలు, బట్టలకొట్టులో గుమస్తా పదవులు అతని దృష్టిలో నీచంగా వుంటయ్. నిజమే! అతనికే కాదు...ఆపాటి చదువున్న ప్రతివాడికీ అలానే వుంటయ్... అతనికేం...దినం గడవకపోవటం లేదుకదా! కావల్సినంత ఆస్తివుంది...అథవా ఉద్యోగం దొరికితే యే గవర్నమెంటులోనో రైల్వేలోనో గుమస్తా ఉద్యోగమైనా ఫరవా లేదంటాడు. దురాశలేదు అల్ప సంతుష్టి.

సీతారాం పద్మావతికి దూరపు బంధువు. అతడా వూర్లో మంచి పలుకుబడివున్న వ్యక్తి. సీతారాం కొడుకు సత్యం, ఆవూరి మునిసిపల్ హైస్కూల్లో వుద్యోగం చేస్తు

న్నాడు. ఆవూళ్ళోవున్న మోతుబరి రైతుల్లో సీతారాం ఒకాడు. వుదయం తొమ్మిదిగంటలకు పద్మావతి యింటికి వచ్చాడు. అడుగుల ధ్వనివిని—

"ఎవరే కమలా వస్తోంది?" అడిగింది పద్మావతి కళ్ళద్దాలు సర్దుకుంటూ. కమల కాస్త ముందుకుపోయి

"సీతారాం తాతయ్యో!" అంటూ వెనక్కి వచ్చేసింది. సీతారాం ఇంట్లోకివస్తూ—

"తాతయ్యనేశావేంటీ? మా న య్య ను కమలా!" అన్నాడు నవ్వుతూ.

"రా అన్నయ్యా, కూర్చో!" అంది పద్మావతి! వరుసకి అన్నయ్యఅని వాడుతూవుంటుంది పద్మావతి.

"ఏమిటిలా వచ్చేశారు?" మళ్ళీఅంది పద్మావతి.

"ఏంవీలేదమ్మా! ఓసారి మిమ్మల్ని చూసిపోదామని వచ్చాను." అన్నాడు సీతారాం కమలవేపు చూస్తూ.

"అంతా క్షేమమా?"

"ఆఁ క్షేమానికేముందిలే...ఎప్పుడూ యేదో ఒకా కష్టం వుండనే వుంటుంది. అందులోనూ మీా వదిన మరీ నీరసించిపోతూ యింటిపనులు చక్కబెట్టుకోలేక సతమతమౌతుంది,"

"కానుమరి...వయసు ముదిరిపోతోంది...నేనూ అంతే నన్నయ్యా! యిప్పు డేపనీ చెయ్యలేను. శక్తివుండొద్దూ...? ఏం, మరి అబ్బాయికి పెళ్ళిచేయకూడదూ? ఆ వచ్చినమ్మాయే చూసుకుంటుంది" అంది పద్మావతి. ఆడబోయిన తీర్థం యెదురైనట్టుగా బోసినోరువిప్పి నవ్వుతూఅన్నాడు సీతారాం

"రెండు మూడు సంబంధాలొస్తున్నాయ్...కాని వాళ్ళ అమ్మకిష్టంలేదు. వున్నవూర్లోనే ఏదో సంబంధం చూడమని ప్రాణాలు తీసేస్తోంది."

"వూరుకున్నారేం...? చూడం అన్నయ్యా! ఈరోజుల్లో ఆడపిల్లలకేంలోటు?"

"అలా అనేశావుగాని, 'పోనీ కమలని చేసుకోకూడదా?' అన్నావుకాదు. అంతలోవుంది బంధుత్వం..." అన్నాడు సీతారాం కమలవేపుచూసి నవ్వుతూ. కమల గుండెల్లో రాయిపడింది. పద్మావతికూడా నవ్వేసింది.

"మా కమలని మీయబ్బాయెక్కడ చేసుకుంటాడులే అన్నయ్యా! అతనికేం! ఎంతోమంది పిల్లనిస్తామంటారు" అంది.

"ఒక్కసారి అలాఅనేసి తప్పించుకోవాలని చూస్తున్నావా? కమలని భార్యగా పొందడానికి మా అబ్బాయి తగడన్నమాట?"

"అలాగని నే ననలేదన్నయ్యా."

"మరవుతే, కమలనే కోడలుగా చేసుకుంటాను."

"ఊరుకో అన్నయ్యా, వేళాకోళం ఎందుకూ?"

"వేళాకోళం కాదు, నిజంగానే! అసలు యిప్పుడు రావటంకూడా అందుకే" అన్నాడు సీతారాం...అక్కడే నిల్చున్న కమల శరీరమంతా చెమటపోసింది.

సీతారాంమాటలు విన్న పద్మావతి ఉప్పొంగిపోయింది. ఆవూళ్ళో కాస్తో కూస్తో పలుకుబడి, ధనంవున్న సీతారాం తనకు వియ్యంకుడవుతూంటే యింకేంకావాలి?

"కమలా! నువ్వెళ్ళోయి కాస్త కాఫీ తయారుచేసి

వద్దాంటున్నా" అంటూ కూతురు వేపు తిరిగింది. ఆమె అభిప్రాయం కాఫీ తయారుచేయించాలనికాదు. కమలని అక్కడ నుండి వెళ్ళగొట్టాలని; కమల తల్లికి అడ్డు చెప్పకుండా కష్టంగా అక్కడినుండి కదిలింది.

"ఏమిటన్నయ్యా, నిజంగానా?" అంది పద్మావతి మెల్లగా నవ్వుతూ.

"ఔనమ్మా! మావాడు సత్యం ఒకటే పట్టుపట్టాడు. కమల గాక మరెవ్వరూ వాడికొద్దంట... ఇక మీవదినె మాట సరేసరి... కమలంటే పంచప్రాణా లావిడికి... ఆమె ప్రోద్బలం మీదే యిప్పు డొచ్చాను" అన్నాడు సీతారాం.

"నేనుమాత్రం కాదంటానా అన్నయ్యా! నాకూ తొందరగానే వుంది అమ్మాయి పెళ్ళినిగురించి. కాటికికాళ్ళు చాచుకునివున్న నే నెప్పుడు గుటుక్కుమంటానో యెవరికి తెలుసు?"

"అదేంమాటగానీ, నీకిష్టమయినట్టే నన్నమాట... బ్రతికాం... లేకపోతే మీ వదినెబాధ పడలేను...మరి కమల నడగొద్దూ! యీరోజుల్లో ఇష్టంలేనిపెళ్ళి చెయ్యటం మంచిదికాదు."

"దాన్నడగటం యెందుకులే అన్నయ్యా! నే నన్నమాట కది యెదురుచెప్పదు."

"మరవుతే బ్రాహ్మణ్ణి పిలిపించమంటావా?"

"అలాగే కానీండి..."

"మరి లాంఛనాలు?" అన్నాడు సీతారాం బోసినోరు విప్పుతూ. అతని కావాలిసిందంతా కట్నాలూ, కానుక

లూను. మాంచి దూరాలోచన గలవాడు. పద్మావతి తదనంతరం ఆమె ఆస్తంతా కమలకే దక్కుతుందన్న ఆశ సీతారాంది.

"దానికేముం దన్నయ్యా! నా సంతోషంకొద్దీ నే నిస్తాను. ఇం కెవరున్నారని... అదొకర్తేగా" అంది పద్మావతి.

"మరి నేనొస్తాను" అంటూ లేవబోయాడు సీతారాం.

"వుండన్నయ్యా! కాఫీ తెస్తుంది...ఏమేవ్ కమలా... యింకా అవ్వలేదూ!" అంటూ కేకేసింది. కమల కాఫీ పట్టుకొచ్చింది. ఆమెముఖంలో ముందున్న కళ మాయమవ్వటం సీతారాం కనిపెట్టాడు. కారణం అతనికి తెలీదు. కాని వీళ్ళ సంభాషణవింటూ కమల తెగ యేడ్చింది. ఆమెలో వున్న లోపమంతా తల్లిని యెదిరించలేకపోవటమే.

"ఏం అమ్మాయ్ అలా వున్నావ్!" అన్నాడు సీతారాం కాఫీ అందుకుంటూ కమలమొహంలోకి చూసి... పద్మావతి అందుకుంది. ఆమెకి తెలుసు కమల ముఖం యెందుకు కళావిహీనమయ్యిందో!

"ఏం లేదులే అన్నయ్యా! కాస్సేపు పొయ్యి దగ్గర కూర్చున్నదంటే అలాగే వుంటుంది" అంది పద్మావతి సమర్థిస్తూ. నిజమే అయివుండొచ్చుచుకున్నాడు సీతారాం...కాఫీ త్రాగి లేచి వెళ్ళిపోయాడు.

పద్మావతికి యిప్పు డెంతో ఆనందంగా వుంది. యీ రోజువరకూ కమలని వెంకటేశంకి యిచ్చి పెళ్ళి చెయ్యాలన్న అభిప్రాయంతోనే వుంది. సహజంగా తన కా అభిప్రాయం లేకపోయినా సోమేశ్వర్రావుకోసమైనా అలా చేయాలనుకుంది. లేకపోతే సోమేశ్వర్రావు విరోధవుతాడని ఆమెకి తెలుసు.

ఆమె యెదురుచూస్తున్నదంతా వెంకటేశం వుద్యోగం కోసమే.

కాని పరిస్థితులు అనుకోకుండా పరిణమించాయి. పద్మావతి దృష్టిలో కమల అదృష్టం బావుంది. సీతారాం కోడ లవ్వటం సామాన్యం కాదు...ఆవూర్లో సీతారాం కున్నంతస్థితి యే కొద్దిమందికో వుంది. సీతారాం కొడుకు సత్యం బి. ఏ. చదువుకున్నాడు. హైస్కూలులో వుద్యోగం. అంతకంటె యింకేంకావాలి? అనుకుంది పద్మావతి. అప్పుడు ఆమె దృష్టిలోకి వెంకటేశంరాలేదు...సోమేశ్వర్రావుకి ఆమె తోచుపడలేదు. కార్యసిద్ధి కావాలంటే యెదిరించాలనుకుంది. ...ఆమె వుత్సాహంగానే వుంది. కాని కమల హృదయంలో మాత్రం తుపాను చెలరేగింది.

వెంకటేశం అప్పుడే పద్మావతి యింటికి ఏదో పుస్తకం పట్టుకునివచ్చాడు. పద్మావతి అతణ్ణి చూచి కాస్త మండిపడింది మనస్సులో. కాని ప్రత్యక్షంగా యెలా నిరసిస్తుంది?

'రా, వెంకటేశం! కూర్చో...' అంది మెల్లగా. అలా అనక తప్పదు.

"కమల ఏదీ?" అన్నాడు కూర్చుంటూ వెంకటేశం.

"వంటగదిలో వుంది...ఏం, పనుందా?" కాస్త కటువుగానే వున్నయ్ మాటలు.

"ఏమీలేదు. అక్క యీపుస్తకం యిచ్చింది." అని అంటూవుండగానే కమల వంటగదినుంచివచ్చింది. వెంకటేశాన్ని చూచి గతుక్కుమంది. ఆమె పాదాలు ముందుకు సాగాయి కావు. కానీ బలవంతంమీాద ముందుకి నడిచింది.

"ఇదుగో కమలా! పుస్తకం అడిగావంటగా, అక్క

పంపించింది." అంటూ ఆపుస్తకాన్ని ప్రక్కనేవున్న టేబులు మీద వుంచాడు. కమల మెల్లగావచ్చి ఆ పుస్తకాన్ని తిరగేసింది. ఆమె ముఖంలో ముందుండే ఆనందం లేక వడం వెంకటేశానికి వెర్రెత్తించింది.

"కమల అలా వుందేం అత్తా!" అన్నాడు వెంకటేశం. పద్మావతి కీప్రశ్న అంతగా నచ్చలేదు. ఎంతో అయినవాడిలా ఎందుకిలా ప్రశ్నించాడా అని ముఖం చిట్లించుకుంది.

"ఏం లేదులే నాయనా! పొయ్యిదగ్గరుంటే అలాగే వుంటుంది దాని మొఖం" అంది లోపల క్రోధంవున్నా బయటికి మెల్లగా చెప్తూ. కమల అక్కడినుండి లోపలికి పోయింది. వెంకటేశానికి కమల ప్రవర్తనేమీ అర్థంకాలేదు...

"వస్తా నత్తా..." అంటూ లేచాడు.

"వెళ్ళిపోదువుగానిలే...కూర్చో... ఆ! మరి నీ వుద్యోగం యేమయినట్టు?" అంది పద్మావతి యెంతో అభిమానముున్నదానిలా.

"దరఖాస్తులు పంపిస్తూనే వున్నాను. ఒక్కదానికీ జవాబు రాకుండా వుంది. మొన్నను యింటర్వ్యూకికూడా వెళ్ళాను. రెండుమూడు రోజుల్లో ఫలితాలు తెలియాలి మరి" అన్నాడు వెంకటేశం.

"తప్పకుండా వుద్యోగం దొరుకుతుందన్న ఆశ వుందా"

"వుం దత్తా! వచ్చినవాళ్ళందరికంటె నేనే బాగా ఆన్సరు చేశాను."

"ఎప్పుడో అది దొరుకుతుందని కూర్చుంటే యెట్లా, మద్రాసుపోయి ప్రయత్నించకూడదూ? నీతో చదువుకున్న

ఆ సత్యం చూడు, యెల్లాంటి వుద్యోగంలో వున్నాడో!" అంది పద్మావతి-సత్యంముందు వెంకటేశం యేమీ కానట్టుగా.

"మద్రాసులో వాళ్ళకేవరో తెలిసినవాళ్ళున్నారు అత్తా...అక్కడ ప్రయత్నించారుట"

"ఏదో మన మలా సమాధానపడకపోతే యెట్లాగమరి... పోనీ ఆ ప్రయత్నం నువ్వుకూడా మద్రాసుపోయి చేసుకూడదూ? దేవుడిమీద భారంపెట్టి యెన్నాళ్ళిక్కడకూర్చున్నా వుద్యోగం దొరికినట్టే... మద్రాసు పోతే అదికాకపోతే మరో వుద్యోగమవుతుంది. అక్కడ మీమేనమామ వున్నాడు కూడాను" అంది పద్మావతి. ఆమె సలహాలో కావల్సినంత స్వార్థంవుంది. సత్యంతో కమలపెళ్ళి జరగాలంటే వెంకటేశం కమలకి దూరంగా వుంటేనే మంచిదనుకుంది పద్మావతి.

"సరే...వస్తానత్తా!" అంటూ వెళ్ళిపోయాడు వెంకటేశం. వెళ్ళిపోయేటప్పుడు కమల కన్పించకపోవటం కాస్త బాధకలిగించింది. పద్మావతిమాటలు వెంకటేశం హృదయంలో తుపానురేపింది. పద్మావతిదృష్టిలో తను సత్యంకంటె తక్కువైపోయాడు. నిజమే—ఉద్యోగం లేదుగా! ఉద్యోగంలేనివాళ్ళ పరిస్థితి ఎలావుంటుందో తను యిన్ని దినాలనుండి అనుభవిస్తూనే ఉన్నాడు. ఎలాగైనా మద్రాసుపోయి ప్రయత్నం చెయ్యాలి. అతని మెదడునిండా ఉద్యోగం గురించిన ఆలోచనలే... ఆ ఆలోచనలతో ఇల్లుచేరుకున్నాడు.

"ఏరా అలావున్నావు!" అంది సరళ.

"ఏంలే దక్కా! తలనొప్పిగావుంది" అన్నాడు అసలు విషయం మరుగుపరుస్తూ. నిజానికి తలనొప్పిలేదు.

"వేడికాఫీ యిచ్చేదా?"

"వద్దక్కా...నాకేం మనసు బాగాలేదు" అలా అన కూడదనుకునే అనేశాడు.

"ఏమైందిరా...? యిప్పటికిప్పుడు మనసు బాగులేక పోవడమేమిటి?"

"ఉద్యోగంకోసం మద్రాసు వెళ్ళాలక్కా! ...ఎలాగో ఓలాగు ఉద్యోగం సంపాదించాలి... ప్రతివాళ్ళూ 'ఉద్యోగం యింకా దొరకలేదూ?' అని అడిగేవాళ్ళే...నాకు చిన్నతనంగా వుందక్కా!"

"ఎవ్వరా ఆ అడిగేవాళ్ళు...? ఎవరికైనా యెందుకు నీ విషయం...నిన్ను వాళ్లు పోషిస్తున్నారా?" అంది సరళ ఆవేశంగా.

"ఒకరడిగినంతమాత్రాన యేం పోయింది గానీ, మన తృప్తి మనకుండొద్దూ! ఎలాగైనా మద్రాసు వెళ్ళాలక్కా" అన్నాడు వెంకటేశం.

సోమేశ్వరావు అప్పుడే యింట్లోకి వస్తూ "ఏమిటోయ్ వెళ్ళాలంటున్నావ్... ఎక్కడికి?"అన్నాడు కుర్చీలో కూలబడుతూ.

"మద్రాసు వెళ్తానంటున్నాడండీ" అంది సరళ.

"ఎందుకోయ్...? బావమర్దివేపుతిరిగి అన్నాడు సోమేశ్వరావు.

"ఉద్యోగంకోసం బావా! ఎన్ని దరఖాస్తులు పంపినా లాభంలేకపోతోంది. స్వయంగావెళ్ళి యేదో ప్రయత్నం చెయ్యాలి." అన్నాడు వెంకటేశం.

"పిచ్చివాడా! స్వయంగా వెళ్తేమాత్రం సఫలమవుతుందంటావా? నీలాంటి నిరుద్యోగులు వేలకి వేలు తిరుగుతూంటా రక్కడ...ఆ అదృష్టం కలిసిరావా లంతే" అన్నాడు సోమేశ్వరరావు. కాని వెంకటేశం తన నిశ్చితాభిప్రాయాన్ని మార్చుకోలేకపోయాడు.

"పోనీ ఏం పోయింది బావా? ఓసారి వెళ్తే ఏం? యేపాటి దూరమని? అక్కడ మామయ్య వుండనేవున్నాడు. తలదాచుకుందుకు తంటాలుపడనవసరంలేదు" అన్నాడు వెంకటేశం. సోమేశ్వరరావు మాత్రం యింకేమంటాడు?

"సరే, నీయిష్టం..." అనేశాడు.

మద్రాసుపోయి ప్రయత్నిస్తేనేకాని వుద్యోగం దొరకదన్న అభిప్రాయాన్ని వెంకటేశం హృదయంలో నాటినవ్యక్తి పద్మావతి. ఆమెకి తగినబాధ్యత వుండటంవల్లనే యిలా అన్నదనుకున్నాడు వెంకటేశం. కాని, ఆమె చీకటితెరలలోయిముడుకున్న అభిప్రాయం వేరు. వెంకటేశందూరమైతే కమల అతన్ని మర్చిపోయి సుళువుగా మారిపోయే అవకాశంవుందనే యీ యెత్తువేసింది. పాపం, ఆమెకి తెలీదు—యెడబాటు విరహాన్ని అధికంచేస్తుందని; వెంకటేశంకి ఈ లోతులు తెలీవు. పద్మావతి తన శ్రేయస్సు కోరుతున్నట్టుగానే భావించాడు. అతనికి తెలీదు సీతారాంవచ్చి జరిపిననాటకం.

మరుసటిరోజే మద్రాసు ప్రయాణంకట్టాడు వెంకటేశం. అతను బయలుదేరేవరకూ కమలజాడే కన్పించలేదు. కనీసం ఆమెతో చెప్పి వెళ్ళాలని అతనిఆశ. కాని ఆమె రాలేదు. ఎందుకు రాలేదో అర్థంకాలేదు—ఇల్లు దగ్గరలోనేవున్నా

అక్కడికి వెళ్ళడానికి మనస్కరించలేదు వెంకటేశంకి. ఉద్యోగం సంపాదించేంతవరకు వాళ్ళింటికి పోకూడదని నిశ్చయించు కున్నాడు.

"ఏంరా బండికి వేళవుతోంది మరి—బయలుదేరు" అంది సరళ యేదో ఆలోచిస్తున్న తమ్ముడివేపు చూస్తూ.

"కమల వస్తుందేమోనని చూస్తున్నా నక్కా! చెప్పక పోతే ముఖం ముడుచుకుంటుంది" అన్నాడు వెంకటేశం.

"అ భయపడుతున్నవాడివి వాళ్ళింటికి వెళ్ళి చెప్పకూడదూ?" అంది సరళ నవ్వుతూ.

నిజమే వేళ మించిపోతోంది. కమలతో తను మద్రాసు వెళ్తున్నట్టు చెప్పాలి. వాళ్ళింటికి వెళ్లాలి-తప్పదనుకున్నాడు వెంకటేశం.

వెంకటేశం కమలయింటికి వెళ్లేసరికి పద్మావతి యేదో కుడుతూంది. కమలవంటగదిలోకి పోతూ వెంకటేశాన్నిచూచి ఆగిపోయింది.

"నేను మద్రాసు వెడుతున్నాను కమలా" అన్నాడు వెంకటేశం నవ్వుతూ.

"ఈవాళేనా?" అంది గతుక్కుమన్నట్టుగా కమల ఆమె ముఖంలో విచారరేఖలు ప్రస్ఫుటమయ్యాయ్.

"ఔను కమలా, యివాళే-యిప్పుడే! మళ్ళీ వారంరోజు లలో తిరిగి వచ్చేస్తాను" అన్నాడు వెంకటేశం... కమల ముఖం వాడిపోయింది. పద్మావతిముఖం వికసించింది.

"ఉద్యోగం సంపాదించుకురా నాయనా! కాస్త ఆలస్య మైనా సాధించుకుని రా" అంది పద్మావతి నవ్వుతూ. ఆమె

అభిప్రాయం అతనికి వుద్యోగం దొరకాలనికాదు. వెంకటేశం ఆ వూరువిడిచి వెళ్ళటమే కావాలి పద్మావతికి.

"అలాగే నత్తా... వస్తాను కమలా" అంటూ వెళ్ళిపోయాడు. వెంకటేశం.

కమల తల్లి సాహసానికీ, ఆమెనటనకీ ఆశ్చర్యపోయింది. ఆమె అనుకుంది, వెంకటేశంతో వెళ్ళొద్దని చెప్పాలని. కాని తల్లి దగ్గరుంటే యెలాచెప్తుంది? ఏం చెప్పటానికి వీల్లేకపోయింది. వున్నపాటున కమల స్తంభించిపోయింది. వెంకటేశం మరో పదిరోజులకుగాని ఆమె కంటపడడు. యీ పదిరోజుల్లో యేం జరుగుతుందో, పరిస్థితు లెలా మారుతాయో యెవరికి తెలుసు? పొర్లి వస్తూన్న దుఃఖాన్ని దిగమ్రింగుకుంటూ తనగదిలోకి పోయింది కమల.

2

వెంకటేశం మద్రాసుప్రయాణంకట్టినరోజు సాయంకాలం కమల సోమేశ్వర్రావుయింటికి వచ్చింది. అప్పటికి సోమేశ్వర్రావు పత్రిక చదువుతున్నాడు. కమల రావటంతో చదువుతున్న పత్రికని టేబిలుమీద పడేసి—

"రావే కమలా! రెండురోజులనుండియెక్కడా కన్పించలేదే?" అన్నాడు.

"ఇంట్లో పనులు ఒకంతట తెమలకండావున్నయ్. తీరికలేక రాలేదన్నయ్యా!" అంది కమల లేని నవ్వును అప్రియత్నంగా తెచ్చుకుని. నిజానికి అది అబద్ధం; వాళ్ళమ్మ వెళ్ళొద్దంది. వెంకటేశం వున్నప్పుడిక తరుచుగాపోనిస్తూండటం

మంచిది కాదన్న అభిప్రాయం పద్మావతిది. అందుకే మందలించింది. కాని నిజాన్ని కప్పిపుచ్చింది కమల "అదేవిటోనే చెల్లీ! నువ్వు కన్పించకపోతే యేదో వెలితిగావుంటుందినాకు. తోబుట్టువు నాకు లేకపోవటం అప్పుడప్పుడు బాధగా వుంటుంది కూడా. ఎన్నోసార్లు చెప్పాను, అప్పుడప్పుడు వచ్చి పోతుండమని...పిన్నితోగూడా చెప్పాను; యిదంతా మీా యిద్దరికీ ఆ మూడు ముడులూ పడేంతవరకే! తరువాత యిక్కడే వుంటారు" అన్నాడు సోమేశ్వర్రావు. మొదట్నుంచీ అతని మనోవాంఛ కమలని వెంకటేశానికిచ్చి పెళ్ళిచెయ్యాలని.

అన్నయ్య మాటలు విన్న కమల నివ్వెఱపోయింది. ఏం జవాబు చెప్పాలో ఆమె కర్థం కాలేదు. ఆమెకళ్ళల్లో నీళ్ళు గిఱ్ఱున తిరిగిపోతున్నయ్. సరళ అప్పుడే అక్కడికి వచ్చింది. కమల మొహంలోని విచారరేఖలు స్పష్టంగా గమనించింది సరళ. "అదేవిటే కమలా, అలావున్నావ్?" అంది సరళ కమలకి దగ్గరగాపోయి. సోమేశ్వర్రావు ఆశ్చర్యంగా కమల వేపుచూశాడు. ఆమె మొహం మ్లానంగావుంది.

"ఏమయిందే కమలా అలా వున్నావ్?" అన్నాడు ఆత్రుతగా, కమలకి ఏంచెప్పాలో ఎలాచెప్పాలో తోచలేదు. కాసేపు మౌనంవహించింది. అప్పటికే ఆమె కన్నీటిధార చెక్కిళ్ళదాటి వచ్చేసింది. సోమేశ్వర్రావుకేమీా అర్థం కాలేదు.

"చెప్పమ్మాయ్..." అన్నాడు నెమ్మదిగా. కమల చెప్పక తప్పిందికాదు. "అమ్మకి కాస్త నువ్వయినా చెప్పన్నయ్యా!" అంది వణుకుతున్నకంఠంతో. "ఏమిటి కమలా చెప్పటం?" అన్నాడు సోమేశ్వర్రావు ఆదోలా ఆమెవైపు

చూస్తూ. "సీతారాంతాతయ్యతో వియ్యం జరుపుతుందట-" అంది అనలేక. ఇంక అధికం చెప్పలేకపోయింది కమల. అప్పటికే యేడుపాగింది కాదు- చీరచెంగుతో మొహం కప్పుకుంది. సోమేశ్వర్రావూ, సరళ విస్తుపోయారు.

"ఏమిటే కమలా, నువ్వుచెప్తున్నది నిజమా?" అన్నాడు సోమేశ్వర్రావు.

"ఔనన్నయ్యా!"

"ఎంతఘోరం...నాకు తెలీకుండా పిన్ని ఈ సంప్రతింపులు రహస్యంగా జరుపుతున్నదంటే యింకేమనుకోవాలి?" అన్నాడు సోమేశ్వర్రావు.

వెంటనే సరళకి ఒక అనుమానం తట్టింది—వెంకటేశానికి యీ విషయం తెలిసే అంతగా మనిషిమారిపోయి వుద్యోగాన్వేషణకి బయలుదేరాడనుకుంది.

"వెంకటేశంకి ఈవిషయం తెలుసునటే కమలా?" అంది గాబరాచెందుతూ. ఆమెకీ భయంగానేవుంది. కమలనంత గాఢంగా ప్రేమిస్తున్న తమ్ముడికి గతేమవుతుందా అని.

"తెలీదు వదినా! అమ్మ ఆవిషయాన్ని అందరికి అజ్ఞాతంగా వుంచింది. అమ్మే ప్రయాణం కట్టించింది బావకి. నేనొచ్చి నిజాన్ని చెప్తానేమోనని ఈ రెండురోజులూ రాకుండా ఆటంక పర్చింది" అంది కమల... మొదట్లో నిజాన్ని కప్పిపుచ్చినా యిప్పుడు చెప్పక తప్పిందికాదు.

"హూఁ! యింతవరకు నడిపిందన్నమాట నాటకాన్ని పిన్ని...ఆమెకి ధనంపై లాలస యెక్కువైపోయినట్టుంది. సీతారాం కొడుక్కంటే యేం తక్కువైపోయాడు వెంకటేశం?

ఆ సత్యంగాణ్ని చూస్తేనే నాకు తలనొప్పి. వాడూ, ఆ కళ్ళద్దాలు, ఓ కార్టూనులా వుంటాడు సీతారాం బాగా పిన్నికి మారిపోసినట్టుంది” అన్నాను సోమేశ్వర్రావు కోపంగా. ఏం చేయాలో అయోమయంగా వుం దతనికి. కమల యీ సత్యాన్ని బయటపెట్టిందేగాని, తల్లి యేమంటుందో నన్న భయం ఓవేపున లేకపోలేదు.

“అన్నయ్యా! నేనే యీ సంగతి చెప్పానని అమ్మతో చెప్పేవు! మ రి వ స్తా ను వ ది నా” అంటూ కళ్ళు బాగా తుడుచుకుని వెళ్ళిపోయింది కమల. ఆమె పరిస్థితి చూచి సోమేశ్వర్రావు గుండెలు నీరై పోయాయ్... కమలే తన స్వంత చెల్లి అవుతే తనతల్లి తనకి వ్యతిరిక్తంగా యీ సంబంధాన్ని నిర్ణయిస్తుందా అనుకున్నాడు.

“ఇప్పుడేంచేస్తామండీ! కమల పరిస్థితి అలావుంటే యిక మా తమ్ముడి తీరెలావుంటుందో అర్థంకాకుండావుంది” అంది సరళ. “నిజమే సరళా! జీవితంలో యిల్లాంటిక్లిష్టపరిస్థితులప్పుడప్పుడు వస్తూంటయ్. పిన్ని అకస్మాత్తుగా ఎందుకిలా మారిపోయిందో తెలీకండావుంది. ప్రశాంతంగా గడుపుతున్న జీవితాల్లో యిదో తుఫాను చెలరేగిందన్నమాట... నేనే వెళ్ళి మాట్లాడాలి పిన్నితో ... ఒప్పించాలి” అన్నాడు సోమేశ్వర్రావు.

“ఔనండీ, యిప్పుడే వెళ్ళండి...క్షణం మనదికాదు; ఎప్పు డెలా పరిస్థితులు పరిణామం చెందుతుంటాయో!”

“ఔను సరళా! యిప్పుడే వెళ్తాను” అంటూ లేచి వున్న పాటుగా బయలుదేరాడు.

మునిసిపల్ దీపం మిణుకు మిణుకు మంటోంది ఆరిపోదు. తేజోవంతంగానూ వెలగదు. కొడిగట్టివుండిపోయింది. ఆ మసక వెల్తురులో సోమేశ్వరరావు ముఖం మ్లానంగా అగుపిస్తోంది. ఎంతో వ్యథపడుతున్నాడు మానసికంగా. అతని స్వవిషయం కాకపోయినా, సన్నిహితవిషయం. రెండు కావలసిన జీవితాల నాశనం చూడబోతున్నాడు. అదీ అతనిబాధ. దగ్గరల్లే అవటం వల్ల రెండు నిమిషాల్లో చేరుకున్నాడు. క్షణంముందే కమల కూడా యింటికి చేరుకునివుంటుంది. పద్మావతి సోమేశ్వరరావుని చూచి చిరునవ్వుతో—

"రా రా సోమేశం... రెండురోజులనుండి కన్పించ లేదేం...! కూర్చో"అంటూ ఆహ్వానించింది—పిన్ని సోమేశ్వర్రావు నిట్టూర్పుతో కుర్చీలో కూలబడ్డాడు.

"అవకాశం చిక్కకుండావుంది పిన్నీ..." అన్నాడు ముక్తసరిగా. అతని ముఖంలో యింతకుముందున్న వుత్సాహం యిప్పుడు లేకపోవటం పద్మావతి గమనించలేదు.

"వెంకటేశం మద్రాసు వెళ్లాడు...మంచిపనిచేశాడ్రా! ఎంతకాలమని వుద్యోగం లేకండా కూచ్చుంటాడు?" అంది పద్మావతి.

"ఆ! వెళ్ళాడు పిన్నీ. ఎవరో ప్రోత్సహించారు వెళ్ళమని... మదరాసు వెళ్తేమాత్రం దొరుకుతుందా వుద్యోగం, పిచ్చిగాని. ఆరోజు రావాలి...ఆ! పిన్నీ, ఏమిటీపుకారు, యెంతవరకు నిజం?" అన్నాడు సోమేశ్వర్రావు.

"ఏ పుకారు?"

"మనకమలని సీతారాంకొడుక్కియిచ్చి పెళ్ళిచేస్తారని

చాలమంది అనుకుంటున్నారు" అన్నాడు సోమేశ్వర్రావు. పద్మావతి మొదట్లో కాస్త షాక్ తిన్నా తమాయించుకుంది.

"ఔనురా...ఎన్నాళ్ళని యింక దీన్నిలా అట్టేపెట్టుకుంటాం? దీనితోటివాళ్ళంతా కాపరాలు చేసుకుంటున్నారు. సీతారాంఅన్నయ్య తనకి తానుగా వచ్చి అడిగాడు...మరేం చెయ్యను? వ్వూకొట్టాను. యింక నీతో యీవిషయం చెప్పాలనుకుంటున్నా" అంది పద్మావతి.

సోమేశ్వర్రావు చకితుడయ్యాడు. పిన్ని యింత కుట్రి పన్నుతుందని యెప్పుడూ అనుకోలేదు. పోనీ తన ముందయినా మెత్తబడుతుందనుకున్నాడు. కాని పద్మావతి మారలేదు.

"ఇంత కుటిలంగా ప్రవర్తిస్తావని నే నెప్పుడూ అనుకోలేదు పిన్నీ" అన్నాడు ఆవేశంగా. పెద్దదాన్ని అలా యెదిరించినందుకు తనలో బాధపడ్డాడు తరువాత.

"సోమేశం..." గాద్గదికస్వరంతో వచ్చిందామాట పద్మావతి నోటినుండి.

"ఔను పిన్నీ! నే నెన్నోసార్లు నీకు చెప్పాను. కమలని వెంకటేశం కివ్వాలని, కమల నాకు సన్నిహితంగా వుండాలన్న వాంఛ నాది. అదేమిటో నాకు అక్కచెల్లెళ్ళు లేకపోవటంవల్ల ఆ మమకారం పుట్టిందనుకుంటాను. వెంకటేశమైనా సత్యంకంటె అర్థాన్నం కాదు. చదువుంది- సంస్కారముంది- అందం వుంది- అణుకువవుంది- యింకేంకావాలి? సత్యంకివున్నంత ఆస్తి లేకపోయినా జీవితానికి లోటులేకుండా ఆస్తివుంది. వీడిలో లేని ఆధిక్యత సత్యంలో యేముందని నిశ్చయించావ్ పిన్నీ? బహుశా డబ్బునిచూసే అనుకుంటాను" అన్నాడు సోమేశ్వ

రావు కఠినంగా. పద్మావతికి తెలుసు. సోమేశ్వరావు తప్పక వృద్ధి కుడౌతాడని... కాని తన అభిప్రాయం వేరు. సీతారాం లక్షాధికా రనుకోవాల్సిందే. ఆతని కొ వ్వూర్లో వున్న పలుకుబడి మరెవ్వరికీ లేదు... ముఖ్యంగా సత్యం మంచి వుద్యోగంలో వున్నాడు...పోతే వెంకటేశంలో యివన్నీ లోపించాయి.

"ఎందుకురా ఆవేశం...నేనుమాత్రం వెంకటేశంకి పిల్ల నివ్వనన్నానా? నువ్వే ఆలోచించు-వుద్యోగంలేని వాడికి యెలా యివ్వడం? యెంత చదువుంటే ఎందుకూ? తనబ్రతుకు తనైనా బ్రతగ్గలడా?" అంది పద్మావతి ప్రశ్న పరంపరలు కురిపిస్తూ.

"వాడి బ్రతుక్కి లోటుండదని నీకు తెలియకపోలేదు. వుద్యోగం వుంటేనే కాని, జరగదన్న బాధలేదు...ఆస్తి వుందిగా కాస్తయినా!"

"అయుండొచ్చు...ఆ ఆస్తి నలా ఖర్చుబెడుతూంటే యెన్నాళ్ళుంటుంది? ఎప్పుడో ఓసారి ఉద్యోగావసరం తప్పదుగా"

"నిజమే పిన్నీ! యిప్పుడంటే నిరుద్యోగి కాని, కల కాలం అలానే ఉండిపోతాడా? ప్రయత్నిస్తూనేవున్నాం. మొన్న వెళ్ళిన ఇంటర్వ్యూ ఫలితాలు రేపోమాపో తెలుస్తా యట. అవుతే అంతవరకూ వాడు అసమర్ధుడన్నమాటేనా?"

"ఏమిటోరా...నీకేం చెప్పినా ఒకంతట అర్ధం కాదు. నేనుమాత్రం ఆలోచించలేనంటావా! అవన్నీ సావకాశంగా ఆలోచించే నిశ్చయానికొచ్చాను"

"ఏం నిశ్చయం పిన్నీ...నువ్వు చేసినవన్నీ అవక

తవకలుగానే వున్నయ్. కమల కిష్టంలేని పెళ్ళిచేసి యేంలాభం చెప్పు?" అన్నాడు సోమేశ్వరరావు జేవురించిన ముఖం విసుగ్గా పక్కకి తిప్పుతూ.

"దాని కిష్టంలేకపోవడమేమిటిలే." ఆ అబ్బాయి కేం తక్కువ? చదువుకున్నాడు...వుద్యోగం వుంది...ఆస్తివుంది."

"అంతే చూశావు గాని, యీడూజోడూ మరి అవసరం లేదన్నమాట...సత్యాన్ని యెప్పుడైనా చూశావా? ఆ ఆకారాన్ని చూస్తే అసహ్యమేస్తుంది. అలాంటివాడికి నిక్షేపంలాంటి కమలని కట్టబెడుతున్నామంటే యెవరైనా నవ్వుతారు" అన్నాడు సోమేశ్వరరావు వుద్రేకాన్ని ఆపుకోలేక. పద్మావతి గుటకలుమింగుతూ కమల ఆ పరిసరాల్లో వుందేమోనని నలువేపులా చూస్తూ,

"పూరుకోరా...యిప్పుడవన్నీ యెవరుచూస్తున్నారు చెప్పు? వాళ్ళబతుకు హాయిగా గడిచిపోతే అంతే చాలు..." అంది మెల్లగా కమల వింటుందేమోనని. ఆమె మాటల్లో అర్థం ఏమీ లేదు. చెప్పినమాటే పదిసార్లు చెప్తుంది. సోమేశ్వరరావుకి విసుగనిపించింది.

"అయితే యీ ప్రయత్నం ఆపడానికి వీల్లేదంటావా ఓన్నీ!" అన్నాడు సోమేశ్వరరావు సూటిగా ఆమెముఖంలోకి చూస్తూ. పద్మావతి చలించిపోయింది. తన హృదయంలో ఆపేయాలన్న అభిప్రాయం లేదు. కాని అలాగని ఖచ్చితంగా చెప్పిందా దగ్గిర బంధువుల్లో సంచలనం చెలరేగుతుంది. ఎవరికీ వినికిడి లేకుండా చివరివరకు సన్నాహాలు జరిపేయాలనుకుంది. అదే ఆమెలో వున్న గొప్ప తంత్రం.

"చూద్దాం లేరా! యిప్పుడవ్వుడే ముహూర్తం నిశ్చయించలేదుకదూ! వెంకటేశం వుద్యోగంకోసం వెళ్ళనే వెళ్ళాడు. రానీయ్..." అంది పద్మావతి. ఆమె మాటలు సోమేశ్వర్రావుకి కాస్త వూరట కలిగించాయి.

"వెళ్ళేమాత్రాం వుద్యోగం దొరుకుతుందన్న నిశ్చయం యేముంది పిన్నీ! ఎప్పుడా అదృష్టం కలుగుతుందో యెవరమూ చెప్పలేంగదా"

"సరే లేరా...చూద్దాంగా" అంది పద్మావతి.

"వెళ్ళొస్తా మరి...పిన్నీ" అంటూ వెళ్ళిపోయాడు సోమేశ్వర్రావు.

పద్మావతి తనలో తనే నవ్వుకుంది. ప్రస్తుత ప్రశాంతత కోసం అలా చెప్పిందిగాని సత్యాన్ని వదులుకొని వెంకటేశంకి తన కూతుర్ని యివ్వటం ఆమెకి మనసొప్పుతుందా? సత్యం తనకి అల్లుడు కావాలి – సీతారాం వియ్యంకుడవ్వాలి... అప్పుడూర్లో తనకీ పలుకుబడి వుంటుంది. కమల నందరూ అదృష్టవంతురాలని మెచ్చుకుంటారు. ఆమెకి తెలుసు, వెంకటేశంకి యే గుమస్తాగిరో తప్ప మరే మంచి వుద్యోగం దొరకదని. అదే విషయాన్ని యింతకుముందు సీతారాం యెన్నోసార్లు పద్మావతికి నూరిపోశాడు. ఎలాగైతేనేం పద్మావతి తనలో తనే సమాధానపడింది. వంటగదిదగ్గరికి పోతూ—

"కమలా..." అని పిల్చింది.

"ఏం అమ్మా..."అంటూ వంటగదినుండి వచ్చింది కమల. ఆమె కళ్ళు చెమ్మగిలి వున్నయ్. ఏకధారగా యేడ్వటం వల్ల గామోలు కళ్ళు సగం చిన్నవై పోయాయ్.

"అన్నయ్యతో మాట్లాడుతున్నప్పుడు నువ్వెక్కడున్నావే?"

"వంటగదిలోనమ్మా."

"మా మాటలన్నీ విన్నావుకదూ!" అంది పద్మావతి. ఆమె భయమంతా కమల సోమేశంతో సంభాషణ యెక్కడ విందోనని వింటే గొప్ప ముప్పువస్తుందని ఆమెకి తెలుసు. అందుకే అలా అడిగింది. కమలమాత్రం యేం తక్కువతిందని.

"లేదమ్మా...నేను వంటగదిలోనే వున్నానే" అంది కమల. నిజంగా ఆమె అంతా వింది. విన్నానని చెప్పిందా చీవాట్లు తప్పవు అందుకే అబద్ధమాడింది. పద్మావతి సంతృప్తిగా శ్వాసవిడుస్తూ

"అవుతే అమ్మాయ్, సత్యాన్ని నువ్వుచూశావుకదూ!"

"చూశానమ్మా..."

"బావుంటాడుకదూ!" ముందుగానే మెలికవేసింది పద్మావతి కమలలో సదభిప్రాయం కలిగించాలని.

"పొట్టిగా వుంటాడే... ఆ మొహంలో కళ..." అని అంటూంటే పద్మావతి అందుకుని,

"నీ కిష్టమేకదూ!" అంది పద్మావతి.

"నా యిష్టంతో యేంముదిలే అమ్మా!"

"కానమ్మా! నీకిష్టంలేకపోతే నేను తలపెడతానా!"

"అలాగవుతే సత్యాన్ని వివాహంచేసుకోవటం నా కిష్టంలేదమ్మా" అనేసింది కమల—తల్లి అడిగిందికాబట్టి అలా చెప్పింది. లేకపోతే తల్లినియెదిరించే వ్యక్తి కాదు కమల. ఒక్కసారిగా పద్మావతి స్తంభించిపోయింది. కమలకు ఆకాస్సేపు

స్వాతంత్ర్యం ఇచ్చిందేగాని యిలా కథ అడ్డంతిరుగుతుందని అనుకోలేదు. ఎందుకూఅంటే యిన్నిరోజులనుండీ యీసంబంధ బాంధవ్యపు విషయాలు జరుగుతున్నా సత్యం తనకినచ్చలేదని యెప్పుడూ చెప్పలేదు కమల... ఒకవేళ నచ్చకపోతే చప్పున అప్పుడే చెప్పేసివుండే దనుకున్నది పద్మావతి. యీఆలోచనలు క్రమంగా ఆగ్రహంలోకి దిగాయి.

"మరెవర్ని చేసుకుంటావే?" అంది కోపంగా.

"వెంకటేశం బావనే..." అంది కమల కాస్త భయపడుతూనే...'ఫట్'మంది కమల చెంపమీద.

"ఛీ! వెధవముండా; నీకు కాస్త చనువిచ్చానని యింత వరకు వచ్చావన్నమాట. పెద్దల అధికారాలూ, నిర్ణయాలూ పనికిరావు మీకీ కాలంలో...మీ యిష్టమే అంటాను...వెంకటేశంకంటె సత్యం యేం తక్కువయ్యాడే" అంది ఛీత్కరించుకుని పద్మావతి. కమల వెక్కివెక్కియేడ్చింది. ఆమెకు తర్కం హెచ్చయింది. ఆ ఆవేశంలో తల్లి నెదిరిస్తున్నానన్న జ్ఞానం లేకపోయిందామెకి.

"నా కిష్టంలేదమ్మా! సోమేశ్వరన్నయ్య అన్నట్లు యీడూ జోడూ యెక్కడుందే?" అంది వుడుకుమోత్తనంగా. మొదట ఆ మాటలే వినలేదని చెప్పినా యిప్పటి ఆవేశంలో అనక తప్పిందికాదు కమలకి. తన కిష్టంలేదని ఖచ్చితంగా చెప్పేస్తే పద్మావతి ప్రయత్నం మానుకుంటుందేమో ననుకుంది పాపం!... కాని పద్మావతి మనసు మార్చుకోలేదు. మార్చుకోదు కూడాను.

"అవుతే మా యిద్దరి సంభాషణ విన్నావన్నమాట...
వినలేదని చెప్పావెందుకే ఇందాక!" అంది కోపంగా పద్మా
వతి...

"అంతా వినలేదే... యీ ఒక్కమాటే విన్నాను"
అంది కమల, పద్మావతి అనుకుంది, కమలతో యిక ఆర్గ్యు
చేస్తూ కూర్చుంటే లాభంలేదని.

"సరేలే...మీ అన్నయ్యమాటలకేం... స్వార్థం
వుందిగా. వాడి వుబలాటమంతా నిన్ను వాడిబావమరిదికి చేసు
కోవాలని...కాని నేను నా తాహాతుకి తగ్గవాళ్ళని చూసుకో
వద్దూ!" అంది పద్మావతి తనమనసు మార్చుకోలేనని చెప్తు
న్నట్లుగా. కమల యింకేం చెప్పదలుచుకోలేదు...పైకి వుబికి
వస్తున్న తన అభిప్రాయాన్ని బలవంతంగా వెనక్కినెట్టి మన
సులో పదిలపర్చుకుంది.

♦ ♦ ♦ ♦ ♦

వెంకటేశం మద్రాసు చేరుకుని మేనమామ జగన్నా
థం యింటికి వెళ్ళాడు. అప్పటికి జగన్నాథం యింట్లోలేడు.
సాయంకాలం యిల్లు చేరుకుని వెంకటేశాన్ని చూచి
వుప్పొంగిపోయినట్లుగా నవ్వుతూ "మంచి సమయానికే
వొచ్చావురా వెంకటేశం...నీ కింకా వుత్తరం రాయాలను
కొంటున్నా" అన్నాడు జగన్నాథం. వెంకటేశానికి ఆశ మొల
కెత్తింది. తను నిరుద్యోగి అని తెలిసివున్నమామ బహుశా
వుద్యోగం విషయమే మాట్లాడుతున్నాడనుకున్నాడు వెంక
టేశం.

"ఏం మావయ్యా! ఏదైనా ఉద్యోగం ఖాళీగా వుందా?" అన్నాడు వెంకటేశం ఆత్రంగా. జగన్నాథం మెల్లగా నవ్వుతూ

"ఉద్యోగాని కిప్పుడేం తొందరొచ్చిందిరా? ఆ రోజు వస్తే దొరక్క మానేస్తుందా!" అన్నాడు. చివురించిన వెంకటేశం ఆశలు మళ్ళీ చిదుమబడ్డాయి; ఒక్కసారతని మొహం రంగుమారింది. కాస్సేపు ఆలోచనలో పడ్డాడు. జగన్నాథమే మళ్ళీ మొదలుపెట్టాడు.

"నువ్వీపాటున పెళ్ళికి ఒప్పుకున్నావంటే పెళ్ళిముగిసిన మరుసటిరోజే ఉద్యోగం దొరుకుతుందిరా..." అన్నాడు జగన్నాథం గర్వంగా...తనే ఆ ప్రయత్నం చేశానన్నట్టుగా. వెంకటేశం సూటిగా మావయ్య మొహంలోకి చూశాడు.

"పెళ్ళా మామయ్యా!" అన్నాడు ఆశ్చర్యపోతూ.

"ఔనురా; ఏం, పెళ్ళిచేసుకోవా? ఎవరో తెలుసా?... తహసిల్దారు కూతురు...మంచి ఆస్తివుంది. నిన్నెప్పుడో మా యింట్లో చూశాడట వాళ్ళనాన్న...వూరికే నా ప్రాణాలు తీసేస్తున్నాడు నిన్ను రప్పించమని...ఈ సంబంధం నిశ్చయించమనీ, ఉద్యోగంలేకపోయినా పర్వాలేదుట. అతనే ఉద్యోగం యిప్పిస్తాడుట" అన్నాడు జగన్నాథం. వెంకటేశంకి యేడవాలో నవ్వాలో అర్థంకాలేదు...పిచ్చిగా నవ్వుకున్నాడు తనలో. అసలు, ఉద్యోగప్రయత్నంకోసం యింత దూరంవచ్చింది యెందుకు? కమలనిపెళ్ళిచేసుకోవాలనేగా. ఆమెదూరమైపోవటం తను సహించలేడు. వుద్యోగం లేకపోతే పద్మావతి వూహా మారిపోవచ్చన్న అనుమానంతోనే యీ ప్రయాణంకట్టాడు. అట్లాం

టిది వుద్యోగంకోసం యింకెవరినో పెళ్ళాడితే తను రావటంలో అర్థంలేదు అనుకొన్నాడు వెంకటేశం.

'ఇప్పుడు నేను పెళ్ళిచేసుకోను మావయ్యా! మొదట వుద్యోగమంటూ యేదో దొరికితేగాని, నేనేంచేయాలో అర్థంకాదు."

"అదేమిట్రా! నామాటల్ని పూర్తిగా అర్థంచేసుకోవేం? వాళ్ళే వుద్యోగం చేయిస్తా మంటున్నారుగా"

"అవసరంలేదు మావయ్యా! నేనొచ్చినపని చూసుకొని వెళ్ళిపోతాను" అన్నాడు వెంకటేశం అసలు తను రావడం వుద్యోగసమస్య వెంటేసుకునే వచ్చాడు. కమల విషయం మావయ్యతో చెప్పలేదు చెప్పే అవసరంకూడా లేకపోయింది.

"అయితే యిప్పుడేం పనిమీద వచ్చినట్టురా?" అన్నాడు జగన్నాథం చిన్నబుచ్చుకుంటూ నిజమే! చిన్నతనం కాదూ! తన మాట మేనల్లుడు పొంతం కొట్టిపారేస్తున్నాడంటే చిన్నతనమే మరి... వెంకటేశం ఇరుకులో పడింది... తనేం పనిమీద వచ్చానని చెప్పాలి?

నిజం చెప్పాలి, తప్పదు;

"నేను పంపిస్తున్న దరఖాస్తు తిరుగొస్తున్నాయి అక్కడికి పోయి చూడాలని వచ్చాను మావయ్యా!"

"ఎందుకురా ఇంత శ్రమ! కావల్సిగొస్తున్న వుద్యోగాన్ని కాదనేస్తున్నావ్, ఆలోచించుకో మరి"

"శ్రమయేమీ లేదు మావయ్యా! ఆ ఆఫీసులో నా స్నేహితుడొకడున్నాడులే, సహాయం చేస్తానన్నాడు" అన్నాడు వెంకటేశం. కాని స్నేహితుడున్నట్టు వాస్తవం లేదు. అయినా

చెప్పాడు; చెప్పాల్సివచ్చింది కమలకోసం. జగన్నాథంకి వెంక టేశంపై అసహ్యం కలిగింది. మేనల్లుడు తహసీల్దారు అల్లుడైతే తనకి కాస్త పలుకుబడివుంటుదన్న అభిప్రాయాన్ని వెంకటేశం రూపుమాపాడు. అందుకే యీ కోపమంతా. ఇంకే యితర ప్రశ్నలు వేయలేదు.

మామయ్యలో మార్పు కాస్త వెటకారంగా కన్పించ టంతో వెంకటేశంకి యింక అక్కడుండాలన్న వాంఛ అంత రించింది. వారంరోజు లుండాలను కొని వచ్చినవాడు, తన కార్యం సాఫల్యంకాకండానే మూడురోజులకే విసుగెత్తి పోయాడు. మూడోరోజు రాత్రి మళ్ళీ ప్రయాణంకట్టాడు, బావ అక్కలదగ్గరికి. పయనమవుతున్న మేనల్లుణ్ణి జగన్నాథం మాటవరుసకైనా వుండమనలేదు. ఇలావుంటయ్ మనుషుల మనస్తత్వాలు అనుకొన్నాడు—వెంకటేశం రైలు బండిలో ప్రయాణంచేస్తూ.

3

"ముహూర్తం దగ్గర పడుతోంది చెల్లీ! పట్టుమనిచూస్తే మరో పదిరోజులైనాలేదు... ఆ ముహూర్తం తప్పితే అంత శుభముహూర్తం మరో సంవత్సరంలోగా లేదంట" అన్నాడు సీతారాం ముసిముసి నవ్వులతో.

"అప్పుడే ముహూర్తం చూపించావేమి టన్నయ్యా!" అంది పద్మావతి. ఆమె హృదయం చీకటివెలుగుల్లో వూగిస లాడుతూందింకా. వెంకటేశంకి కమలనిచెయ్యటం సుతరామూ

యిష్టం లేకపోయినా సోమేశ్వర్రావుభయం ఉండనే ఉంది... మరోవేపు సీతారాంకొడుకు ఔన్నత్యం కళ్ళకి కనపడుతుంది.

"జానకి చెల్లి...వీళ్ళమ్మ వూరికే ప్రాణాలు తీసేస్తోంది. ఎప్పుడు కోడలువస్తుందా అని దాని ఆరాటం" అన్నాడు ప్రక్కనేవున్న కొడుకువేపుచూస్తూ సీతారాం ... ఆరోజు సత్యంకూడా వచ్చాడు తండ్రివెంట. సత్యం తెల్లని సిల్కు సూటువేసుకున్నాడు. పద్మావతి యింతకుముం దెన్నోసార్లు చూసింది సత్యాన్ని...అప్పటికంటె యిప్పు డెంతో బావున్నా డామెదృష్టికి. ఏదేనా మనసుంటేనే మనువంటారు. మనసుంటే అన్నీ సవ్యంగావుంటయ్... అన్నీ అందంగా ఉంటాయి. కమల యింతకుముందూ చూసింది, యిప్పుడూ తలుపుచాటు నుండి చూసింది సత్యాన్ని. ఆమెదృష్టిలో యెప్పుడూ ఒకేలాగు వున్నాడు సత్యం తన దురదృష్టానికి నిట్టూర్పు విడుచుకుం దంతే!

"మా సోమేశ్వర్రావుకూడా చెప్పా లన్నయ్యా! ఎంత యినా మాకు మగదిక్కు వాడేకదూ?" అంది పద్మావతి.

"ఆఁ! యేమిటో నువ్వావేళ చెప్పినట్టు కమలని వాళ్ళ బావమర్దికి తప్ప మరోహరి కిస్తుంటే ఒప్పుకుంటాడన్న నమ్మకమేదీ? ఎలాగూ వుద్రేకం పుడుతుంది" అన్నాడు సీతారాం. పద్మావతి అంతకుముందే అన్ని విషయాలు వివరంగా చెప్పింది సీతారాంతో... ప్రస్తుతం పద్మావతి సాలెపట్టులో ఇరుక్కుంది...బయటికి రాలేక గిజగిజలాడుతోంది. సీతారాంతో వియ్యంపొందాలని దృఢాభిప్రాయం వుంది. కాని సోమేశ్వర్రావు అడ్డొస్తున్నాడు. వెంకటేశం వుద్యోగంకోసం వెళ్లాడు.

వాడి అదృష్టమూలశ వుద్యోగం సంపాదించుకొనివస్తే సోమే శ్వర్రావు కమలని బావమర్దికిచ్చి చెయ్యమని బలవంతం చేస్తాడు...వాడి కా పాక్కుంది... అప్పుడు తను యెదురు తిరగలేదు. ఎదురుతిరిగి నిరాకరించటానికి మరో మార్గంలేదు.

"అప్పుడే నేనేం నిర్ణయించలే నన్నయ్యా! వెంకటేశం మద్రాసు వెళ్ళాడు వుద్యోగ ప్రయత్నాలకోసం. వాడికి వుద్యోగం దొరికితే సోమేశ్వర్రావు వూరుకుంటాడా? కమలని బయటకి పోనివ్వడు..."అంది పద్మావతి. సీతారాం నవ్వాడు.

"మద్రాసుపోయి ప్రయత్నిస్తే మాత్రం వుద్యోగం దొరుకుతుందా? ఏవిటో అంతా భ్రమ... నేను మావాడి కోసం యెంత ప్రయత్నించా ననుకున్నావ్. అప్పటికీ సాధ్యం కాకపోతే నా పలుకుబడి నుపయోగించి పెద్దపెద్దవాళ్ళని ఆశ్రయించాల్సివచ్చింది... అయినా వెంకటేశం నిన్న సాయంకాలంబండిలో మద్రాసునుంచి వచ్చేశాడే!" అన్నాడు సీతారాం. పద్మావతి ఆశ్చర్యపోయింది అప్పుడే యెలా తిరిగి వచ్చేశాడా అని. కొంపదీసి వుద్యోగం దొరికిపోలేదు కదా! అదే ఆమెభయం. వెంకటేశం ప్రయత్నాల ఫలితం తెలుసుకోవాలని ఆమె ఆతృత...

కమల తలుపుచాటునవుండి విని గతుక్కుమంది. నిన్న సాయంకాలం వచ్చిన వెంకటేశం యింతవరకు కనీసం తనని చూడ్డానికైనా రాకపోవటమేమిటి? బహుశా వుద్యోగం దొరకలేదేమో! అందుకే బిడియపడి రాలేదేమో! అని నిరుత్సాహపడింది కమల.

"వచ్చేశాడా వెంకటేశం! ఏవీ ఇంతవరకూ యిక్క-డికి రాలేదే?" అంది పద్మావతి ఆశ్చర్యపోతూ.

"ఎందుకొస్తాడూ? వుద్యోగం దొరికితేగా వుత్సాహంతో రావటానికి... ఏమొహం పెట్టుకుని వస్తాడూ!" అన్నాడు సీతారాం...సత్యం విగ్రహంలా కిక్కురుమనకండా కూర్చున్నాడు. సీతారాంమాటలువిన్న కమలకు కోపం హెచ్చింది. కాని యేంచేస్తుంది...?

పద్మావతి యిప్పుడు కాస్త కుదుటపడింది. వెంకటేశం యింత త్వరలో తిరిగిరావటంవల్ల, తన యింటి కింతవరకూ రాకపోవటంవల్ల వుద్యోగం దొరకలేదని స్థిరమయ్యింది. సోమేశ్వర్రావుకూడా యిక బలవంతపర్చటానికేమీ ఆధారాలు లేవు. అయినా అడక్క-వూరుకుంటాడా? అంతకీ కావలిస్తే బావమర్దిని తనయింట్లో వుంచుకుంటానంటాడు. అదీ ఒకసమస్యే. అప్పుడేం చేస్తుంది తను?...ఏమైనా సీతారాంవియ్యం వదులుకోవటం తెలివితక్కువ అనిపించిం దామెకి.

"ఔనన్నయ్యా! నువ్వన్నదే నిజం...వుద్యోగం దొరికి వుంటే తప్పకండా వచ్చేవాడే. అంత త్వరలో దొరుకుతుందన్న ఆశకూడా లేదు" అంది పద్మావతి.

"అందుకే, మరేమంటావ్...? ఆలస్యం అమృతం విషం...అన్నారు పెద్దలు. ముహూర్తం నిశ్చయించేయిస్తాను" అన్నాడు సీతారాం ఆసక్తితో. సత్యం దించినముఖాన్ని ఓసారెత్తి పద్మావతివేపు చూశాడు యేంచెప్తుందోనని. పద్మావతి ఆలోచనలోపడింది. ఆలోచనలు గొలుసులా అల్లుకుపోతున్నయ్... ఎంతసేపాలోచించినా యింకేముంది గనక...

మళ్ళీ మొదటికే వస్తోంది, మనోనిశ్చయం.

"అలాగే నన్నయ్యా! ఎంత బుర్రకొట్టుకుని ఆలోచించినా మరోమార్గం అగుపించకండా వుంది... ముహూర్తం పెట్టించు... చివరివరకు యెవ్వరికీ తెలియనివ్వకూడదు."

అంది మెల్లగా కమలకి విన్పిస్తుందేమోనని. తల్లి యేం జవాబిస్తుందోనని ఆసక్తితో వింటూన్న కమల కీమాటలు విన్పించలేదు—ఏం జవాబుచెప్పిందో తెలీక సతమతమై బాధపడింది.

సీతారాం, సత్యం యిద్దరూ ఒకరిమొహం ఒకరు చూచుకొని నవ్వుకున్నారు సంతృప్తిగా... నవ్వినప్పుడు సత్యంమొహం వికృతంగా వున్నా, పద్మావతికి అతనిలోని అనాకారం అగుపించలేదంటే ఆశ్చర్యంలేదు... ఆమెదృష్టి ధనం, వుద్యోగం, పలుకుబడి వీటిపై నేవుంది!

"వస్తాం మరవుతే..." అంటూ లేచాడు సీతారాం. పద్మావతి వాళ్ళిద్దరివెంట వసారావరకు పోయింది.

"తక్కిన విషయాలు తరువాత మాట్లాడుకుందామన్నయ్యా! మొదట ఆ శాస్త్ర ముహూర్తం నిశ్చయించేస్తే ఆటంకంరావడానికి అవకాశం వుండదు" అంది పద్మావతి.

"అలాగే కానియ్ చెల్లీ ...పరాయివాళ్ళం గనకనా.! మరి నువ్వుండు" అంటూ ముందుకి సాగాడు ముసిముసి నవ్వుల్తో సీతారాం.

పద్మావతి యింట్లోకి వస్తూ "ఏమేఁ కమలా! యెలా వున్నాడే సత్యం? చక్కగా వుంటాడుగదూ! నలుపన్నమాటేగాని యీడూజోడూ యెంతో బావుంటుంది" అంది కమలకి దగ్గరగాపోయి. కమల దుఃఖాన్ని దిగమ్రింగుకోవాలని ప్రయ

త్నించింది. ఏం జవాబు చెప్తుంది? మౌనం వహించింది.

"ఏవేఁ, చెప్పవేం...! నాతో చెప్పటానికి సిగ్గు యేమిటే?" అంది నవ్వుతూ పద్మావతి. కమల కోపం కట్టలు తెగి ప్రవహించింది. సత్యంపట్ల తనఅభిప్రాయం యెప్పుడో వెలిబుచ్చింది. యింకా అదే విషయాన్ని తల్లి పదే పదే అడగడంలో అర్థం లేదనుకుంది.

"నా అభిప్రాయం అప్పుడే చెప్పేశాగదమ్మా ...ఎదురు తిరిగే ధైర్యంకూడ నాకులేదు..." అంది కమల ఆవేశాన్నాపుకోలేక. ఆమె మాటల్లోనే వ్యంగ్యంగా ఆఅర్థం వెలిబుచ్చింది. కాని పద్మావతి ఆ అర్థాన్ని అంతలోతుగా తీసుకోలేదు.

"పిచ్చిపిల్లా... ఎదిరింపుదేనికే? ఎంతో అదృష్టవంతురాలివి, తెలుసా...?" అంది నవ్వేస్తూ.

కమల పిచ్చిగా తనలో నవ్వుకుంది...తను ఎంతో అదృష్టవంతురాలు— అల్లాంటి భర్తని పొందటం పూర్వ పుణ్యంవల్ల కలిగిన అదృష్టం...కమలగుండెల్లో యెవరో సమ్మెటతో కొడుతున్నట్టయింది...ముఖం తిరిగిపోతూంది... ఆమెకళ్ళు చెమ్మగిల్లాయి.

"ఔనమ్మా ...అదృష్టవంతురాలినే...!" పేలవంగా అంటూ తనగదిలోకి పోయింది కమల.

గదంతా చీకటిగావుంది. పట్టపగలే చీకటిగా యెందుకుందా అనుకుంది. ఆమెకు జ్ఞాపకంలేదు, కిటికీరెక్కలు మూసి వున్నట్టుగా... పోయి కిటికీ రెక్కల్ని తెరిచింది. దూరంగా పర్వతశిఖరం ఆకాశాన్నంటుకున్నట్టుగా అగుపిస్తోంది. గాలి రివ్వుమంది... చెట్టుదగ్గర సుడిగాలి చెలరేగింది ... ఆకులు,

కాగితపుముక్కలూ గాలిలో తేలి యెక్కడికో ఎగిరిపోతు న్నయ్... మళ్ళి యెక్కడ యెలా పడతాయో ఆమెవ్రూహ కందలేదు... తన బ్రతుక్కూడా అలా నేవ్రుందనుకుంది కమల. చక్కని వ్రుపమానం! నిజమే! తన భవిష్యత్తు యెలా వ్రుంటుందో తనకే తెలీదు...కిటికీరెక్కలు మూసింది. మళ్ళీ అంతా చీకటి...

♦ ♦ ♦ ♦ ♦

కమల సోమేశ్వర్రావు యింటికి తరుచుగా వెళ్ళటం తగ్గించింది. కమలకి వెళ్ళాలనివున్నా పద్మావతి కట్టుబాటు చేసింది. సోమేశ్వర్రావు కమల తరుచుగా కన్పించకపోవ టంతో యేదో వెలితిగా బాధపడుతూండేవాడు. తనకి ఓ చెల్లె లుంటే యీబాధ వుండేదికా దనుకున్నాడు, ఎందుకో ఆ వా త్సల్యం... తోబుట్టువుకున్నంత మమకారం... అనుకునే వాడు. ఇక వెంకటేశంబాధ వర్ణనాతీతం. ఎంతో అరుదుగా వస్తున్నా కమల వెంకటేశంతో మునుపటిలా మాట్లాడేందుకు వెనుకంజవేసేది... ఎందుకనో తెలీక బాధపడుతూండేవాడు వెంకటేశం.

ఓరోజు సాయంకాలం అయిదుగంటలకి కమల సోమే శ్వర్రావు యింటికి వచ్చింది. అదీ పద్మావతి అనుమతి తీసు కునే...పద్మావతి అనుకున్నది... ఆ సమయానికి వెంకటేశం యెక్కడికైనా బయటకిపోయివుంటాడని. అందుకనేవెళ్ళమంది. ఆమె అభిప్రాయం అతనికంటబడకూడదని కాదు —— కాని తరుచుగా అతని కన్నబడకూడదని—— ఆతనితో సంభాషణ

వుండకూడదని. కాని ఆమెఅభిప్రాయానికి భిన్నంగా జరిగిం దా రోజున. వెంకటేశం యింట్లోనే వున్నాడు. సోమేశ్వరావుఆఫీసు నుండి రాలే దింకా సరళ పక్కంటికి ఏదో పనిమీదపోయింది. కమల మెల్లగా అడుగులు వేస్తూ లోపలికి వచ్చింది. వెంకటేశం ఒంటరిగా కూర్చుని సిగరెట్ పీలుస్తూ ఏదో ఆలోచిస్తు న్నాడు. కమల వచ్చిందన్న ధ్యాసే కలుగలే దతనికి. కమల వంటగదిలోకి పోయింది. అక్కడా లేదు వదిన... యేం చేయాలో తోచలేదు. వెంకటేశాన్ని పలకరించేపాటి ధైర్యం లేకపోయింది కమల కప్పట్లో. ఆధైర్యం ఆ చనువు కొద్దిదినాల క్రితమే అంతరించాయి. ఏముఖంపెట్టుకుని వెంకటేశంఎదుటికి పోతుంది తను? అతన్ని మోసంచేసి మరొకార్ని చేపట్టబో తోంది తను... అవుతే, తనేం బాధ్యురాలు కాదుగా! పెద్దల కనుసన్నల్లో మెలిగే తను ఏం చేయగలదు? తిరిగి ఇంటికి పోవాలనుకుని ముందడుగు వేసింది. కాని మనసు వెనక్కి లాగుతోంది. బలవంతాన నాలుగడుగులు ముందుకి వేసింది. చప్పున ఎందుకో ఆగిపోయింది. వెంకటేశం ముందుకి నవ్వుతూ వచ్చాడు.

"ఏం కమలా! దొంగలావచ్చి మళ్ళా దొంగలా పోవాలని ప్రయత్నిస్తున్నావ్? నాతో మాట్లాడ్డం యిష్టం లేకనా?" అన్నాడు. నవ్వుతూనే అన్న ఆమాటలు అంకు శాల్లా బాధించినయ్ కమలని. ఆమెకి దుఃఖం పొర్లి వచ్చింది.

"అలా అనకు వెంకటేశం... నాకెందు కిష్టంవుండదు

చెప్పు—? అంది ముక్తసరిగా ఆమెకళ్ళల్లో నీళ్ళు తొంగి చూస్తున్నయ్.

"ఏం కమలా! ఇలా వున్నావ్?" ఆమెకళ్ళల్లోకి చూస్తూ అన్నాడు వెంకటేశం. కమల గతుక్కుమంది— తనెంత సహనంతో దుఃఖాన్ని లోపల మ్రింగుకున్నా వ్యక్త పడిపోయింది.

"ఏంలేదు వెంకటేశం—బాగానే వున్నానే! నీ కెలా కన్పించానో మరి. ఆ, వదినేది?" కాస్త ధైర్యంతో జవాబిచ్చి సంభాషణ మార్చింది కమల

"పక్కింట్లో వుందిలే గాని,నువ్వెందు కలా మౌనంగా వున్నావ్, చెప్పు?" అన్నాడు వెంకటేశం. కమలకి తెలుసు యేదేనా విషయం సాంతం తెలిసేవరకూ విడిచిపెట్టడు వెంకటేశం.

"ఏంలేదు; వూరకనే!"

"ఊరకనే యెవ్వరూ అలావుండరు...యేదో కారణం వుండాలి. సరేగాని. మీ అమ్మ యేమంటోంది?"

"ఏ విషయంలో? "అంది కమల తనకేం అర్థంకా నట్లుగా. ఆమెకి తెలుసు యేవిషయం అడిగాడో!

"మనపెళ్ళి...నాకు వుద్యోగమయేటంతవరకూ ఆ విషయం తేవద్దంటోందా!" అన్నాడు వెంకటేశం ఆమెముఖం లోకి చూస్తూ. కమలకి యేడుపొచ్చింది. పిచ్చి వెంకటేశం యింకా స్వప్నంలోవున్నాడనుకొంది. పాపం! నిజం చెబితే అక్కడే కూలిపోతాడేమో! తనన్నివిధాలా వెంకటేశాన్ని చీకట్లోవుంచి మోసంచేస్తున్నానేమో అనుకుంది—అలాగని

నిజంచెబితే అతనిలో అసంతృప్తి పేరుకుంటుందని ఆమెకి తెలుసు.

"ఏమో వెంకటేశం! నాకేం తెలుసు చెప్పు? అన్నయ్య వచ్చి ఆరోజున మాట్లాడాడుగా..." అనిమాత్రం అనగలిగింది.

"అదేవిటో కమలా! నేను మద్రాసు వెళ్ళిన ముందు రోజునుండీ నువ్వు చాలా మారిపోయావ్... నేనేం తప్పు చేశానని అలా దూరదూరంగా తప్పించుకుని తిరుగుతావ్?" అన్నాడు వెంకటేశం. అతనికంఠం బొంగురుపోయింది—అంత జాలిగా అన్నాడు. కమలకి కన్నీ రాగింది కాదు.

"నేనేం దూరంగా తిరగలేదు వెంకటేశం...మాఅమ్మ కాస్త కట్టుబాటుచేస్తోం దిప్పుడు" అనిమాత్రం అనగలిగింది. అలా అందేగాని తను ఓ వేపు దూరంగానే వుంటోంది. వుండ కేంచేస్తుంది? వుండాలి—ఎలాగూ తను వెంకటేశానికి శాశ్వతంగా దూరమౌతుంది. ఆ దూరమవ్వటం యిప్పట్నుంచే అల వర్చుకుంటూంది. కాని నిజాన్ని చెప్పలేదు వెంకటేశంతో.

"ముందులేని యీ కట్టుబాట్లు ఎందుకొచ్చాయ్ కమలా? మీ అమ్మ అభిప్రాయం మార్చుకుంటుందా?" అన్నాడు వెంకటేశం. కమల మౌనంవహించింది.

"చెప్పు కమలా!" వత్తిడిచేశాడు వెంకటేశం. కమల యేం చెబుతుంది? తనకి వేరే సంబంధాన్ని చూస్తున్నారన్న సత్యాన్ని బయటపెడుతుందా!

"యేంలేదు వెంకటేశం. వయస్సులో వున్న పిల్లనుకదా, అందుకే" అంది కమల మెల్లగా.

"ముందులేనివయసు యిప్పుడే వచ్చిందన్నమాట—

వూఁ" అన్నాడు వెంకటేశం నిట్టూరుస్తూ.

"ఎందుకులెద్దూ యీ ప్రశ్న లన్నిను—మళ్ళీవస్తాను. వదినె లేదుగా" అంటూ బయలుదేరబోయింది కమల. ఆమెకి తెలుసు యింకా అక్కడుంటే లక్షప్రశ్నలువేస్తాడు వెంకటేశం. వాటికి తను సమాధానాలు చెప్పలేక సతమతమౌతుంది.

"ఏం! మీ వదినె లేకపోతే నీకిక్కడ యెవరితోనూ పనేలేదన్నమాట" అన్నాడు వెంకటేశం. ఎంత సూటిగా, వ్యంగ్యంగా అడిగాడు? ప్రశ్నశూలంతో పొడిచినట్లుగాఅనిపించింది కమలకి. వెంకటేశం యింక అక్కడుండలేదు. వుడుకుమోత్తనం హెచ్చయి కాస్త దూరంగాపోయి కిటికీగుండా యేదో చూస్తున్నాడు.

కమలకి తెలుసు వెంకటేశం అసంతృప్తిపడతాడని — కాని యిందుకో తనదేం తప్పంటె? నిజం పెడలోవుంచి యింకా యెలా నచ్చ జెప్పాలా అని ఆలోచిస్తోంది.

"ఏమిటి కమలా, అలానిల్చున్నావ్ పరాయిఇల్లులా?" అంటూ వచ్చింది సరళ. కమల గతుక్కుమంది.

"ఏఁలేదు వదినా! అంతె."

"వా డేమిటీ ఆవేపు మొహంతిప్పుకు నిల్చున్నాడూ?" అంది సరళ— "ఏమైనా ఘర్షణ జరిగిందా యిద్దరికీ?"

"లేదు వదినా— నేనొచ్చి అప్పుడే చాల సేపయిపోయింది. వస్తాను వొదినా." అంటూ నిల్చున్నపాటున తుర్రుమంది. ఆమె భయమంతా యింకేం విషమసమస్యలు యెదుర్కోంటానో నని.

"పిచ్చిపిల్ల...మహా అమాయకురాలు —" అంది

కమలవెళ్ళిన వేపుచూస్తూ సరళ.

"అవుతే అక్కయ్యా! పద్మావతిఅత్త యిప్పుడెందుకిలా మారిపోయిందంటావ్...? కమల ప్రతిదానికి అమ్మ కోప్పడు తుందంటుందే! యిప్పు డంత అదుపులో వుంచుతోందా?" అన్నాడు వెంకటేశం అక్క వేపుతిరిగి. సరళ కిప్పుడో సమస్య యెదురొచ్చింది. తనేం చెబుతుంది? పద్మావతి మారిపోయి కమలని హద్దులోవుంచటం నిజం. ఎందు కలా మారిందో తనకి తెలుసు...అవుతే ఆ విషయం చెబుతుందా? చెప్పాలి మరి...ఎప్పుడో ఓసారి చెప్పాలిగా! తప్పదు...

"ఏం? కమల చెప్పలేదురా?"

"ఎంతడిగినా చెప్తేగా. నల్లరాతి విగ్రహంలా మౌనం దాలుస్తుంది" అన్నాడు వెంకటేశం విసుగ్గా. సరళ చెప్పక తప్పిందికాదు.

"కారణా లున్నయ్ రా...లేకపోలేదు"

"ఏవిటా కారణాలూ?" విస్తుపోతూ అడిగాడు వెంకటేశం.

"కమలకి మరో సంబంధం వచ్చిందట—" అంది సరళ. వెంకటేశం ఒక్కసారిగా తృళ్ళిపడుతూ అక్కముఖంలోకి చూశాడు జాలిగా.

"నిజంగానా అక్కా..." అన్నాడు. సరళ కరిగిపోయింది. తమ్ముడు తనఇంట్లో వుండకుండా యింకెక్కడో దూరదేశంలో వున్నట్టయితే యీ సమస్య యేర్పడేదికాదనుకుంది.

"ఔను వెంకటేశం...సీతారాం తన కొడుక్కి కమల నివ్వమని అడుగుతున్నాట్ట."

"కమల యిష్టపడిందా?"

"లేదు, మొన్న నువ్వు మద్రాసువెళ్ళినప్పుడు కమలే యీ విషయం చెప్పింది బాధపడుతూ... వెంటనే మీ బావ వెళ్ళి అడిగారు కూడాను."

"అవుతే యేమంది పద్మావతి?"

"ఏ మంటుంది? నీకు వుద్యోగంలేకపోవటం ఆమె కదో మిషగా దొరికింది. నువ్వు వుద్యోగం యిప్పుడైనా సంపాదిస్తే అభ్యంతరంలేదంది. కాని నీ దురదృష్టం...మద్రాసువెళ్ళినా నిరాశతో తిరిగివచ్చావ్, యిప్పుడేమంటుందో!" అంది సరళ. వెంకటేశం నిర్ఘాంతపోయాడు. అతనికళ్ళు చీకట్లుకమ్మాయి. తనెక్కడున్నాడో అతనికే తెలీలేదు "అవుతేయిప్పుడే మాతుం దక్కా?" అమాయకంగా ప్రశ్నించాడు.

"నువ్వు మద్రాసునుండివచ్చాక యింకా ఆ ప్రస్తావనే రాలేదు...బావని మళ్ళీ పంపాలి. మీ యిద్దరిఅదృష్టం యెలా గుందో మరి..." అంది సరళ. ఆమెకీ తెలీదు—ప్రయత్నాలు పరోక్షంలో రహస్యంగా జరిగిపోతున్నయ్యని. వెంకటేశం నిట్టూరుస్తూ కిటికీవేపు తిరిగాడు.

"ఊ! యింతవరకు వచ్చిందన్నమాట కథ—అవుతే నే నింకా కలల్లో కొట్టుకుపోతున్నా నక్కా...ఎంత వింతగా వుంటాయి మనుషుల మన స్తత్వాలు? నాకు వుద్యోగం లేదన్న ఒక్క కారణంతో నా జీవితమే నాశనమవుతుం దన్నమాట" అన్నాడు వెంకటేశం. సరళకి భయమేసింది. తమ్ముడు మహా ఆవేశాపరుడు.

"ఎందుకు, అంతగాదిగజారిపోయి నిస్పృహపడతావ్?

యింకా వ్యవధివుందిగా. మీ బావ అన్నారు పద్మావతి నెలా గైనా ఒప్పిస్తానని...యీలోగా నీకు వుద్యోగం యెలాగూ దొరుకుతుంది" అంది సరళ శాస్త్ర ధైర్యం చెబుతూ.

"అంతేతే అక్కా! మనం యెలాగో ఓలాగు సమా ధానపడాలి ప్రస్తుతం...యిలాగే అన్నీ మనకి అజ్ఞాతంగానే జరిగిపోతాయ్...చివరికి పర్యవసానం మాత్రం తెలుస్తుంది" అన్నాడు నిరాశగా వెంకటేశం.

"ఎందుకూ! బావని రానియ్ రా...యిప్పుడే పంపిస్తాను పద్మావతి అత్తయ్యతో మాట్లాడమని" అంది సరళ. వెంకటేశం అదోలా తనలోతాను నవ్వుకుని వూరుకున్నాడు.

సరళకూడా మరేం అనలేదు. ఆమె మనసు చలించి పోయింది. పరిస్థితులు యెలాంటి విషమస్థితికి దారితీస్తాయో నని భయపడింది. గోడ గడియారం "టంగ్" మని అరగంట కొట్టింది...అయిదున్నరయిందనుకుంది సరళ. తా నింక వంట కుపక్రమించాలనుకుని ముందుకి నడువబోయింది. సోమేశ్వ రావు వీధిద్వారంగుండా చరచరా వస్తూ "అనుకున్నంత పనీ చేసింది పిన్ని" అన్నాడు కోపంగా, రఫీమని కుర్చీలో కూర్చుంటూ. ఏమిటోనని సరళ భయపడింది.

"ఏమయిందండీ...?"

"ఇంకేమౌతుంది... కమలపెళ్ళి నిశ్చయమయింది" అన్నాడు సోమేశ్వరావు వెంకటేశం మొహంలోకి చూస్తూ. వెంకటేశం మొహం మొదటే పాలిపోయివుంది. బావ మాట విని అమాంతంగా కూలిపోయాడు. అతనికి యేడవాలో, నవ్వాలో అర్థంకాలేదు తనకమల పరాధీన అవుతుంది. నత

ఆశలన్నీ మంటలో కలిపి పారిపోతుంది. అయినా కమలమాత్రం యేం చేస్తుందిలే... అస్వతంత్రురాలు, అనుకున్నాడు. సోమేశ్వర్రావు మొహంలోకి చూడలేకపోయాడు వెంకటేశం ... తలదించుకున్నాడు. సోమేశ్వర్రావు వూహించాడు, బహుశా సరళ జరిగిన విషయాలన్నీ చెప్పివుంటుందని...లేకపోతే తన జీవితసమస్యకి సంబంధమైన కమలపెళ్ళిమాట విన్నా, ఆశ్చర్య సంభ్రమాలు లేకండా నిర్లిప్తంగా వూరుకుంటాడా? అనుకున్నాడు సోమేశ్వర్రావు. సరళకూ-డా దుఃఖం ఆగిందికాదు. 'ఎంత సాహసమండీ! వరు డెవరు? ఆ సీతారాంగారబ్బాయేనా?'' అంది సరళ.

"ఆ! ఆ కోతిమొహంగాడే! పిన్నికి కావల్సింది ధనం, హోదా, వుద్యోగమేగాని, వ్యక్తుల మనస్తత్వాలూ, వ్యక్తిత్వాలు అవసరంలేదు. అయినా యెంతధైర్యం...నాకు తెలీకండా నాటకం జరిపింది. ఆడదని యెవరనుకుంటారూ?'' అన్నాడు సోమేశ్వర్రావు వుక్రోషంతో.

"మీ కెలా తెలిసిందండీ?''

"సీతారాం అప్పుడే పెళ్ళిపత్రికలు కొట్టించేశాడు. మా ఆఫీసులో సత్యంస్నేహితుడొకడున్నాడులే ... వాడికిచ్చాడా శుభలేఖ... వాడు నన్నడిగాడు ... నేను తెల్లమొహంవేశాను...ఎంత అవమానం!''

"అప్పుడు కాస్త మెత్తపడిందన్నారుగా''

"ఔను సరళా! వెంకటేశంని తిరిగి రానియ్ చూద్దాం-అంది. ఆమెదృష్టంతా అటేఉంటే వెంకటేశం వస్తేమాత్రం యేం లాభం...నిజంగా కమలని తల్చుకుంటె గుండెలు తరు

క్కుపోతున్నయ్... దాని అమాయకపుచూపులు చూస్తుంటే జాలేస్తుంది. యిక్కడితో మనకీ పిన్నిగారి బంధుత్వం అంతరించినట్లే.

"పోనీ మీరువెళ్ళి అడిగిచూడండీ, యేమంటుందో!" సరళ తాపత్రయం కొలది పద్మావతి మనసు మార్చుకుంటుం దేమోనన్న ఆశ మెదుల్తూనే వుం దామెలో. కాని దూరం ఆలోచించలేదు.

"నీకేమైనా మతిపోయిందా సరళా! యింకా అడిగి చూడ్డం యేమిటి? అంతా స్థిరమై వివాహపత్రాలుకూడా పంచిపెట్టినతరువాత..." "అందుకే గామోసునండీ! కమల యేదో బాధపడుతున్నట్లుగా అగుపించేది."

"పాపం! అదేవిటి చేస్తుంది?... విచారించటము, బాధ పడమేతప్ప ఎదిరించేలాంటిదో యెరుగదు. ఎదిరించినా లాభం లేదని దానికీ తెలుసు... పిన్ని చేతులారా దానిజీవితానికి ఉరిపోసింది. ఏవిటో కొందరి ఆకర్షణ అలా ఉంటుంది...సీతారాం వచ్చి సంప్రతింపులు జరుపుతున్నాడని కమల చెప్పిన క్షణంలోనే అనుకున్నా ఈలా పరిణమిస్తుందోనని— అంత పనీ అయ్యింది" అన్నాడు సోమేశ్వర్రావు. వెంకటేశం యేం మాట్లాడలేదు. ఏదో ఆలోచిస్తున్నాడు తీవ్రంగా. యువకుల వుద్రేకాలు యెలాంటివో తెలుసు సోమేశ్వర్రావుకి. వెంకటేశం విషయంలో భయపడ్డాడు.

"ఏవిటోయ్ అలా ఆలోచిస్తున్నావ్— మనేం చేస్తాం? మనచేతులనుండి జారిపోయిన వస్తువు మళ్ళీవస్తుందా? విధి అలావుంది— జరిగిందేదో జరిగిపోయింది. నీకంటె కమల

మక్షి బాధపడుతుందనుకుంటాను. కాని ఎవరం ఏం చెయ్య గలం? వాళ్ళమ్మ చేతిలో కీలు బొమ్మ కమల— కూతుర్ని ఏం చేసుకున్నా ఎవ్వరము నోరెత్తలేం— ఆ అధికారం లేదు. జీవితంలో యిల్లాంటి ఒడుదుడుకులు వస్తుంటాయ్ మరి. వాటిని తట్టుకోలేక బాధపడేకంటే, ఎదిరించి జీవించటంలోనే వ్యక్తిత్వం ఉంది." అన్నాడు సోమేశ్వరావు బావమరదికి ధైర్యం చెబుతూ.

వెంకటేశం యింకా ఆలోచిస్తూనే ఉన్నాడు ... తను రెంటికీ చెడ్డ రేవడయ్యాడు. కమలని చేపట్టాలన్న పట్టుదలతో మద్రాసు వెళ్ళాడు ఉద్యోగానికై మేనమామ మరో మంచి సంబంధం, దానితో పాటు ఉద్యోగసిద్ధి మాట్లాడినా, తను పరోక్షంగా నిరాకరించి తిరుగుముఖం పట్టాడు ఎవరికోసం—కమల కోసం— ఆ కమలే యిప్పుడు తనది కాకుండా పోతున్నదంటే ఏడుపొచ్చింది వెంకటేశంకి— ఏడవలేకపోతూన్నాడు — గుండెల్ని బండచేసుకున్నాడు. అతనికి తెలుసు. ఎంత యేడ్చినా ఫలితం శూన్యమని... ఇక తనకి ఉద్యోగం దొరికినా, లేకపోయినా ఒకటే! తా నా ఊర్లో మొహమెత్తుకు తిరగలేడు. ఏవరేమంటారోనని కాకపోయినా తనుమాత్రం మానసికంగా బాధపడుతుంటాడు— "సరేలే బావా! ఎలాగో మనమే సహానపడాలి— సంతృప్తిపడాలి— బాధని అణుచుకోవాలి— గుండెని రాయిచేసుకోవాలి; అసలు నా అదృష్టం అలా యేడుస్తోంది... నేను నా జీవితంలో యే లక్ష్యాన్నీ చేరలేను... దాని కెవ్వరూ బాధ్యులు కారు. నేనే!" అన్నాడు వెంకటేశం బాధపడుతూ. సోమేశ్వరరావుకి, సరళకీ మనసు

చిక్కుకున్నది.

"అలా గాదోయ్—అదృష్టం అన్నది ప్రతివాళ్ళ జీవితంలోనూ ఉంటుంది...కాని ఆసమయం రావాలి—" అన్నాడు సోమేశ్వరరావు అతని మనస్సు మార్చాలని

"ఇక ఆ సమయం వచ్చినా, రాకపోయినా ఒకటే బావా! జీవితంలో ఒక విలువైన వస్తువును పోగొట్టుకున్న తరువాత యింక మిగిలిందేమిటి? అంతా నిరాశే! చీకటే! నా దురదృష్టంకొద్దీ ఆ వుద్యోగంకూడా ఇంతవరకూ దొరక లేదు. అదే చివరికి నా జీవితపతనానికి కారణమయ్యింది."

"ఎందుకోయ్ వెంకటేశం, అంత బాధపడతావ్... కాస్త ధైర్యం చిక్కబట్టుకో. ఉద్యోగం దొరుకుతుందిలే... ఎవరికంటె తక్కువై పోయావని..." అన్నాడు సోమేశ్వరరావు ఓదారుస్తున్నట్టుగా. వెంకటేశం అదోలా నవ్వాడు.

"ఇక ఉద్యోగం చేసే అవసరంకూడా లేదులే బావా! ఆ వున్న కాస్త ఆస్తిని కనిపెట్టుకుని ఉంటే చాలు — జీవితం సాఫీగా వెళ్ళిపోతుంది."

"వెంకటేశం..." అంది త్రుళ్ళిపడుతున్నట్టు సరళ.

"ఛా నక్కా! నాకింక ఉద్యోగం చెయ్యాలన్న ఆసక్తి లేదు..."

పిచ్చిగాని పట్టలేదు కదా" అన్నాడు సోమేశ్వరరావు.

"ప్రపంచానికే పిచ్చిపడుతున్నప్పుడు నాకు పిచ్చిపట్టడంలో ఆశ్చర్యంలేదు...అయినా నాకేం పిచ్చిలేదులే—"

"ఏమిటోలే, నీ వేదాంతం! యింత ధైర్యశూన్యుడవ్వుతే యెలా చెప్పు!"

"నీకు నేను చెప్పేపాటివాణ్ణికాదు బావా! నువ్వేఅర్థం చేసుకోగలవు" అన్నాడు వెంకటేశం వ్యంగ్యంగా తనభావాన్ని వ్యక్తపరుస్తూ. వెంకటేశంకి నచ్చచెప్పటం ప్రస్తుతంలో లాభం లేదనుకొని వూరుకున్నాడు సోమేశం

మరుసటి రోజే వెంకటేశం స్వస్థలంకి బయలుదేరాడు అక్క, బావ, యెంతచెప్పినా చెవిని పెట్టుకోలేదు. వాళ్ళని తిరిగి తనే ప్రాధేయపడ్డాడు, మరేం బలవంతం చేయొద్దని— సరళ కన్నీరుకారెనవరకు యేడ్చింది—తమ్ముడు యింతవరకు చదువుకుని యిల్లాంటి పరిస్థితికి వస్తాడని ఆమె యెప్పుడూ అనుకోలేదు. అప్పుడప్పుడు వస్తుంటాలే'—అని చెప్తూ వెళ్ళిపోయాడు వెంకటేశం భారంగా అడుగులు వేసి బండి నెక్కాడు ఎడ్లమెళ్ళోవున్న మువ్వల గలగలలు వినిపించినంతవరకు సోమేశ్వరావు, సరళ వీధిఅరుగుమీదే నుంచున్నారు—

"బాబుగారూ! పద్మావతమ్మగారు పిలుస్తున్నారు" అంటూ ఓమనిషి వచ్చి చెప్పాడు. సోమేశ్వరావుకి వుక్రోషం ఉబికివచ్చింది. "ఫో వెధవా —రానని చెప్పు — యిప్పుడేకాదు—యిహ ఆ యింటి గడప నా జీవితాంతం వరకు తొక్కనని చెప్పు" అంటూవిసురుగా లోపలికి పోయాడు సోమేశ్వరావు. సరళ ఆతని వెనువెంటనే కన్నీళ్ళు ఒత్తుకుంటూ పోయింది. ఆ వచ్చిన పనిమనిషి స్తబ్దుడై పోయాడు. కోపమన్నది యెరుగని సోమేశ్వరావు కింత కోపం యెందుకొచ్చిందా—? అనుకుని వెళ్ళిపోయాడు. వాడికేం తెలుసు లోతుపాతులు!

సోమేశ్వర్రావు ఒహాటే నిశ్చయానికి వచ్చాడు-పద్మా వతిస్వయంగావచ్చి పిల్చినాసరే ఆ యింటికి పోరాదనుకున్నాడు పోడు కూడాను— అంత ఆత్మవిశ్వాసం వుందతనిలో. గడియారం పదికొట్టింది. ఆఫీసుకి బయలుదేరాడు— పోస్టుమాన్ యెదురుగావచ్చి ఓ కవరు యిచ్చిపోయాడు. విప్పిచదివాడు సోమేశ్వర్రావు. వెంకటేశంకి ఆ వూర్లో సెంట్రల్ బ్యాంకులో వుద్యోగం ఇచ్చారు— అదీ ఆ వుత్తరం. సోమేశ్వర్రావు కళ్ళవెంబడి రెండు కన్నీటిబిందువులు రాలిపడినయ్ వుత్తరంపై. 'దురదృష్టవంతుడు' అన్నమాటలు మాత్రం అతని నోటినుండి వచ్చాయి. వుత్తరం చించిపారేశాడు, ఇంకేం చేస్తాడు! తరుణం మించిపోయింతరువాత వుద్యోగం! సోమేశ్వర్రావు మనసు వికలమైపోయింది. ఆఫీసుకి పోవాలన్న ఆసక్తి లేకపోయినది. ఆరోజు శలవు పెట్టి వుండిపోయాడు. దూరంగా రైలుకూత విన్పించింది... ఆ బండిలోనే వెంకటేశం వెళ్ళిపోతున్నాడు. సోమేశ్వర్రావుగుండెలు చీల్చుకుపోయాయ్—చెవులు గట్టిగా మూసుకున్నాడు—